

Grey Scale #13

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH

A. 3
1930

REGULAMIN ARTYLERJI
(WALKA)

WARSZAWA 1930

✓
93
MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH

A. 3
1930

REGULAMIN ARTYLERJI
(WALKA)

Warszawa
WARSZAWA 1930

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH

A. 3
1930

✓

REGULAMIN ARTYLERJI (WALKA)

WARSZAWA 1930

Zakłady Wyd.-Druk. „PRACA”, Kredytowa 2/4.

SPIS RZECZY.

ROZKAZ WPROWADZAJĄCY.

ZASADY OGÓLNE.

1. Rola artylerji w walce	1
2. Charakterystyka artylerji	1
3. Centralizacja i decentralizacja dowodzenia artylerją	2
4. Podział artylerji	2
5. Zdatość artylerji do wykonywania zadań	5

ROZDZIAŁ A.

Organizacja artylerji.

1. Podział organizacyjny.

6. Artylerja organiczna wielkich jednostek	6
7. Artylerja przydzielona	6
8. Podstawowe jednostki artylerji	7

2. Podział taktyczny.

9. Artylerja bezpośredniego wsparcia i ogólnego działania	7
10. Artylerja towarzysząca	8

3. Organizacja dowództw i obowiązki dowódców.

11. Rola dowódców artylerji	9
12. Dowódca artylerji dywizyjnej	9

IV

13.	Dowódca grupy	11
14.	Dowódca dywizjonu	11
15.	Dowódca baterji	12

ROZDZIAŁ B.

Rozkazodawstwo.

16.	Znajomość położenia	13
17.	Projekt użycia artylerji dywizyjnej	13
18.	Rozkaz bojowy artylerji	14

ROZDZIAŁ C.

Zwiady.

19.	Cel zwiadów artyleryjskich	16
20.	Cechy zwiadów artyleryjskich	17
21.	Zwiady i wytyczanie dróg	17
22.	Wybór punktów obserwacyjnych	17
23.	Wybór stanowisk dowództw	18
24.	Wybór stanowisk wyczekiwania	18
25.	Wybór stanowisk ogniowych baterji	19
26.	Rodzaje stanowisk baterji	19
27.	Wybór stanowisk przodków	21
28.	Wybór miejsc dla kolumn amunicyjnych	21
29.	Skład zwiadu dywizjonu	21
30.	Oddział łącznikowy	22
31.	Skład zwiadu baterji	22
32.	Czynności dowódcy dywizjonu podczas zwiadów	22
33.	Czynności oficera zwiadowczego	24
34.	Czynności oficera łączności	25
35.	Czynności dowódcy baterji	25
36.	Czynności pierwszego oficera	27

ROZDZIAŁ D.

Urządzanie stanowisk.

37.	Urządzenie stanowiska baterji	28
38.	Kolejność robót przy urządzaniu stanowisk baterji	28
39.	Urządzenie stanowisk przodków	29

40. Urządzenie punktów obserwacyjnych	29
41. Ulepszenie punktów obserwacyjnych	29
42. Ukrycie robót	30

ROZDZIAŁ E.

Obserwacja.

43. Zadania obserwacji artylerji	31
44. Środki obserwacji	31

1. Obserwacja naziemna.

45. Ogólna charakterystyka	31
46. Podział punktów obserwacyjnych	32
47. Punkty obserwacyjne baterji	32
48. Punkty obserwacyjne dowódców dywizjonów	33
49. Punkty obserwacyjne wyższych dowódców artylerji	33
50. Rozmieszczenie i podział punktów obserwacyjnych	33
51. Wybór punktów obserwacyjnych	33
52. Wykonywanie obserwacji	34
53. Posterunki alarmowe	34

2. Obserwacja specjalna.

54. Organizacja obserwacji specjalnej	35
55. Plutony pomiarów wzrokowych	36
56. Plutony pomiarów dźwiękowych	36
57. Plutony pomiarów topograficzno - ogniowych	37
58. Użycie oddziałów pomiarowych w różnych warunkach walki	37
59. Fotografja	37

3. Obserwacja powietrzna.

60. Zadania obserwacji powietrznej	38
61. Obserwacja z balonu	38
62. Obserwacja z samolotu	39

VI

ROZDZIAŁ F.

Służba wywiadowcza artylerji

63.	Zadania służby wywiadowczej artylerji	41
64.	Źródła wiadomości	42
65.	Centralizacja wiadomości	42
66.	Porównywanie i badanie wiadomości	42

ROZDZIAŁ G.

Łączność.

67.	Istota łączności	44
68.	Obowiązek nawiązania łączności	44
69.	Odpowiedzialność za zorganizowanie i utrzymanie łączności. Obowiązki oficera łączności	44
70.	Sposoby i środki łączności artylerji	45
71.	Charakterystyka środków łączności	45
72.	Łączność artylerji z piechotą (kawalerją)	46
73.	Oddział łącznikowy artylerji przy piechocie (kawa- lerji)	47
74.	Łącznicy	49
75.	Łączność artylerji z lotnictwem i balonami	49

ROZDZIAŁ H.

Marsz i postój.

1. Marsz.

76.	Rodzaje marszów	50
77.	Wysiłek marszowy	51
78.	Czynności przed wyruszeniem	52
79.	Wyruszenie	52
80.	Wykonanie marszu	53
81.	Odpoczynki	55
82.	Pokonywanie przeszkód w marszu	56
83.	Marsze w szczególnych warunkach	57
84.	Obrona przeciwlotnicza	57
85.	Rozkaz marszu	57

2. Postój.

86.	Rodzaje postojów	58
-----	----------------------------	----

a) *Postój podróży.*

87. Oddział kwaterunkowy	59
88. Rozmieszczenie	59
89. Rozkaz postoju	59

b) *Postój ubezpieczony.*

90. Zasady ogólne	60
-----------------------------	----

c) *Postój na polu walki.*

91. Zasady ogólne	61
-----------------------------	----

ROZDZIAŁ J.

Ubezpieczenie.

1. *Artylerja w marszu ubezpieczonym.*

92. Czołowy marsz ubezpieczony	62
93. Ubezpieczony marsz odwrotowy	63

2. *Ubezpieczenie artylerji w marszu.*

94. Ubezpieczenie artylerji przez piechotę (kawalerję)	64
95. Marsz ubezpieczony bez osłony	64

3. *Udział artylerji w ubezpieczeniu postoju.*

96. Postój zdala od nieprzyjaciela	64
97. Wspieranie czat zwartych przez artylerję	65

4. *Ubezpieczenie artylerji na postoju.*

98. Ubezpieczenie artylerji przez inne rodzaje broni	66
99. Postój ubezpieczony artylerji bez osłony	66

5. *Obrona przeciwlotnicza.*

100. Obrona przeciwlotnicza bierna	66
101. Czynna obrona przeciwlotnicza	67

ROZDZIAŁ K.

Działania zaczepne.

1. Bój spotkaniowy.

102.	Charakterystyka działania artylerji	68
103.	Uszykowanie artylerji	69
104.	Punkty obserwacyjne i stanowiska bateryj	69
105.	Użycie lotnictwa i balonów na uwięzi	69
106.	Rozkaz artylerji	69
107.	Wyznaczenie artylerji bezpośredniego wsparcia	70
108.	Ognie artylerji	70
109.	Przesuwanie artylerji	71
110.	Łączność	71
111.	Zaopatrzenie w amunicję	72

2. Pościg.

112.	Charakterystyka działania artylerji	72
------	---	----

3. Natarcie w walce ruchowej.

a) *Działania wstępne.*

113.	Sposoby działania	73
114.	Przesuwanie artylerji rzutami	74
115.	Punkty obserwacyjne i stanowiska bateryj	75
116.	Zadania artylerji	75
117.	Rozkazodawstwo	75
118.	Łączność z piechotą	76

b) *Przygotowanie i wykonanie natarcia.*

119.	Organizacja dowodzenia artylerją	76
120.	Podział artylerji	76
121.	Uszykowanie artylerji	76
122.	Rozkazodawstwo	77
123.	Ognie artylerji	77
124.	Przesuwanie artylerji w czasie natarcia	79
125.	Łączność	79
126.	Zaopatrywanie w amunicję	79

4. Działania zaczepne w szerokim pasie.

127. Zasady ogólne	80
------------------------------	----

5. Natarcie w walce pozycyjnej.

128. Zasady ogólne	81
129. Wprowadzenie artylerji przydzielonej	81
130. Uszykowanie artylerji	82
131. Centralizacja danych obserwacji	82
132. Prace topograficzne	82
133. Organizacja dowodzenia, podział i rozkazodawstwo	83
134. Ognie artylerji	83
135. Plan przesunięć artylerji	84
136. Łączność	84

ROZDZIAŁ L.

Działania obronne.

1. Obrona stała.

137. Zasady ogólne	86
138. Podział artylerji i jej zadania	87
139. Uszykowanie artylerji	87
140. Stanowiska baterij i punkty obserwacyjne	88
141. Przesuwanie artylerji	90
142. Prace topograficzne	90
143. Ognie artylerji	90
144. Łączność	92
145. Zaopatrywanie w amunicję	93
146. Obrona doraźna	94

2. Obrona ruchowa.

147. Zasady ogólne	94
------------------------------	----

3. Wycofanie i odwrót.

148. Działania artylerji w okresie wycofania	95
149. Działania artylerji w odwrocie	96

4. Działania opóźniające.

150.	Zadania artylerji	97
151.	Rola dowódców artylerji	97

5. Obrona pozycyjna.

152.	Zasady ogólne	98
------	-------------------------	----

ROZDZIAŁ M.

Działania w szczególnych warunkach.

1. Działania artylerji z kawalerją.

153.	Charakterystyka	100
154.	Artylerja w straży przedniej i tylnej	100
155.	Działania artylerji w natarciu	101
156.	Artylerja w pościgu	103
157.	Artylerja w obronie	103
158.	Artylerja z kawalerją, działająca konno	103

2. Działania nocne.

159.	Charakterystyka działania artylerji	104
------	---	-----

3. Forsowanie rzek.

160.	Zadania artylerji	105
------	-----------------------------	-----

4. Walka o lasy i miejscowości.

161.	Natarcie	106
162.	Obrona	106

5. Walka w terenie pokrytym.

163.	Zasady ogólne	107
------	-------------------------	-----

XI

6. Działania w zimie.

164. Charakterystyka	108
--------------------------------	-----

7. Działania w górach.

165. Charakterystyka	108
--------------------------------	-----

8. Odparcie natarcia wręcz.

166. Charakterystyka	110
--------------------------------	-----

ROZDZIAŁ N.

Typowe ognie artylerji i normy zużycia amunicji.

1. Ogólne wskazówki.

167. Zasady ogólne	111
------------------------------	-----

2. Ostrzeliwanie celów żywych.

168. Obserwowane cele odkryte	112
169. Obezwładnianie nieprzyjaciela ukrytego w terenie	113

3. Niszczenie przeszkód, umocnień i zabu. budowań.

170. Wyrwy w drutach kolczastych	114
171. Niszczenie schronów (umocnienia polowe)	116
172. Niszczenie umocnień o dużej wytrzymałości	117
173. Niszczenie miejscowości	117

4. Ogień natarcia.

Bezpośrednie wsparcie.

174. Charakterystyka	117
175. Kolejne obezwładnianie ogniowe	117
176. Ruchomy ogień zaperowy	118

177. Ogień oczyszczający	120
178. Ogień artylerji ciężkiej	120

Oslanianie natarcia.

179. Charakterystyka	120
--------------------------------	-----

5. Ogień obrony.

180. Charakterystyka	121
181. Zapobieganie	121
182. Ogień zaporowe	122

6. Wzbranianie i nękanie.

183. Ogień wzbraniający	123
184. Ogień nękający	124

7. Zwalczenie artylerji nieprzyjaciela.

185. Obezwładnianie	124
186. Niszczenie	126

8. Zwalczenie czołgów.

187. Zasady ogólne	126
------------------------------	-----

9. Zwalczenie samolotów.

188. Użycie dział artylerji dywizyjnej do zwalczania samolotów	128
--	-----

10. Użycie pocisków specjalnych.

189. Pociski dymne	128
190. Inne pociski specjalne	129

ROZDZIAŁ O.

Zaopatrywanie i ewakuacja.

1. Zaopatrywanie w amunicję i sprzęt.

191. Zasady ogólne	130
192. Warunki zaopatrywania w amunicję	130
193. Organa zaopatrywania w ramach dywizji	131

XIII

194.	Obowiązki dowódcy artylerji dywizyjnej	131
195.	Obowiązki dowódcy dywizjonu	131
196.	Obowiązki dowódcy baterji	132
197.	Organa wykonawcze wielkich jednostek	132
198.	Dywizjonowe kolumny amunicyjne	132
199.	Środki dowódców baterji	133
200.	Jednostka ognia	133
201.	Partja amunycji	134
202.	Rozmieszczenie amunycji wewnątrz wielkich jedno- stek	134
203.	Rozmieszczenie dywizjonowej kolumny amunicyjnej na postojach i w czasie marszu	135
204.	Zaopatrywanie baterji wydzielonej	135
205.	Obrona przeciwlotnicza	135

2. Ewakuacja, naprawa oraz wymiana materjału i sprzętu artyleryjskiego.

206.	Środki i tok ewakuacji	137
207.	Zakres ewakuacji	137

Załącznik	1. Tabela szybkości ognia	138
"	2. Tabela organizacji dowództw	140
"	3. Plan ognia	141
"	4. Plan przesunięć	148
"	5. Schemat zaopatrywania i ewakuacji mat. uzb. w ramach wielkiej jednostki	149

ROZKAZ WPROWADZAJĄCY.

Zatwierdzam do użytku służbowego „Regulamin artylerji (Walka)” $\frac{A. 3.}{1930.}$

Regulamin niniejszy rozpatruje użycie i działanie jednostek artylerji w poszczególnych okresach i rodzajach walki, na różnych szczeblach dowodzenia, do artylerji dywizyjnej włącznie.

Jest on oparty na zasadach, zawartych w „Ogólnej instrukcji walki” i stanowi jej rozwinięcie w odniesieniu do artylerji.

„Regulamin artylerji — („Walka”)” muszą znać wszyscy oficerowie artylerji, a ponadto oficerowie piechoty i kawalerji przynajmniej od dowódcy bataljonu (pułku kawalerji) wzwyż.

Zagadnienia, dotyczące działań artylerji w polu, a nieobjęte niniejszym regulaminem, są przedmiotem „Regulaminu służby polowej” i innych.

Jednocześnie unieważniam „Tymczasową instrukcję służby polowej dla artylerji — $\frac{A. 3.}{1924.}$ tymcz.” i „Instrukcję „Zasa-

dy użycia artylerji w polu" — „projekt”
wydana przez Oddz. III Sztabu Głównego
za L. 3318/Wyszk./28.

Szef Sztabu Głównego

(— *Piskor*)

Generał dywizji.

ZASADY OGÓLNE.

Artylerja jest bronią, której udział w walce należy rozpatrywać zawsze jako współdziałanie z innymi broniąmi, głównie z piechotą.

1.
Rola artylerji
w walce.

Artylerję cechują:

2.
Charaktery-
styka artyle-
rji.
- siła niszczenia i działanie moralne;
 - donośność, która pozwala na dalekie działanie bez potrzeby zmiany stanowisk;
 - możność szybkiego przerzucania ognia z jednego miejsca na drugie w granicach donośności sprzętu;
 - ruchliwość, umożliwiającą szybkie przerzucanie lub skupianie sprzętu oraz zachowanie ciągłości ognia;
 - możliwość wejścia w bój i udział w walce przy względnem ukryciu przed obserwacją.

Wykorzystanie tych cech dodatnich jest tylko wówczas możliwe, gdy dowódca, przed wprowadzeniem artylerji do walki, przewidzi czas i odpowiednie warunki do rozwinięcia artylerji oraz zapewni jej uzupełnienie amunicji.

3. Skupienie ognia lub sprzętu osiąga się przez centralizację dowodzenia artylerją. Częściowa lub nawet całkowita decentralizacja jest konieczna:

Centralizacja i decentralizacja dowodzenia artylerji.

- 1) jeżeli chodzi o działanie natychmiastowe, w którym czynnik czasu ma znaczenie większe niż potęga ognia;
- 2) w terenach trudnych, gdzie organizacja łączności napotyka na wielkie przeszkody i
- 3) w szerokim pasie działania.

Należy mieć na względzie, że przejście z decentralizacji do centralizacji będzie nasuwało zawsze większe trudności niż odwrotnie.

4. Podział artylerji. Podział artylerji pod względem wyposażenia w sprzęt jest następujący:

a) Artylerja lekka.

Armata 75 mm.

Cechuje ją płaski tor, duża szybkostrzelność^{*)}, znaczna siła wybuchowa pocisku, średnia donośność 5—6000 m, maksymalna — 11.000 m (tylko przy użyciu niektórych rodzajów granatów i po wykonaniu podkopu pod lemiesz).

Nadaje się przede wszystkim do zwalczania celów żywych, odkrytych. Wybór stanowisk ogniowych, dających małą martwą przestrzeń, jest trudny.

^{*)} Patrz załącznik 1.

Haubica 100 mm.

Cechuje ją stromość toru, szybkostrzelność nieco mniejsza niż 75 mm^{*)}, większa siła wybuchowa pocisku, średnia donośność — 5.000 m, maksymalna — 8.000 m (wzór 14/19 — 10.000 m).

Nadaje się do zwalczania celów zakrytych, burzenia słabo umocnionych stanowisk piechoty i artylerji.

Wybór stanowisk łatwy.

b) Artylerja konna.

Armata 75 mm, przystosowana do szybkiej jazdy. Obsługa dział na koniach.

Cechy charakterystyczne jak armaty 75 mm artylerji lekkiej.

c) Artylerja górska.

Posiada sprzęt, nadający się do walki w górach i terenach bezdrożnych, gdzie marsz dział polowych jest utrudniony.

Przewóz odbywa się częściami na zwierzętach jucznych lub wózkach.

Armata 65 mm.

Tor płaski, szybkostrzelność jak armaty lekkiej, średnia donośność — 4.000 m, maksymalna — 6.000 m.

Haubica górska 100 mm posiada cechy haubicy 100 mm.

^{*)} Patrz załącznik 1.

*d) Artylerja ciężka.**Armata 105 mm*

Cechuje ją tor płaski, szybkostrzelność nieco mniejsza niż 75 mm *), duża skuteczność pocisku, średnia donośność — 8.000 m, maksymalna — 12.000 m.

Nadaje się do ostrzeliwania celów żywych z większych odległości oraz do zwalczania artylerji na stanowiskach nieumocnionych.

Haubica 155 mm.

Ma dużą stromość toru, pocisk o dużej sile wybuchowej, średnią donośność — 8.000 m, maksymalną — 11.000 m, szybkostrzelność do 3 strzałów na działo i minutę *).

Nadaje się do burzenia umocnień polowych i zwalczania artylerji na stanowiskach umocnionych.

e) Artylerja najcięższa.

Wyposażona jest w działa o większej sile działania pocisku i większej donośności niż artylerja ciężka.

f) Artylerja przeciwlotnicza.

Ma działa kal. 75 mm, półstałe i ruchome o ciągu silnikowym.

*) Patrz załącznik 1.

Przytoczone wyżej cechy charakterystyczne określają większą lub mniejszą zdadność poszczególnych rodzajów sprzętu do wykonania zadań, przypadających w udziale artylerji. Jednakże artylerzysta nie może pozostawać bezczynny pod pozorem, że nie rozporządza sprzętem najbardziej odpowiednim do wykonania zadania.

5.
Zdadność artylerji do wykonywania zadań.

ROZDZIAŁ A.

ORGANIZACJA ARTYLERJI.

1. Podział organizacyjny.

6. Część organiczną dywizji piechoty stanowi pułk artylerji lekkiej (artylerja dywizyjna — A. D.); część organiczną wielkiej jednostki kawalerji — dywizjon artylerji konnej.

Pułk artylerji lekkiej składa się z trzech dywizjonów.

Dywizjon artylerji lekkiej tworzą trzy baterje 4 - działonowe i kolumna amunicyjna.

Dywizjon artylerji konnej ma 2, 3 lub 4 baterje 4 - działonowe i kolumnę amunicyjną.

7. Artylerją przydzieloną nazywamy artylerję, która z rozkazu dowódcy przełożonego wchodzi czasowo — poza artylerją organiczną — w skład wielkiej jednostki piechoty lub kawalerji, albo — przy decentralizacji artylerji dywizyjnej — w skład mniejszych związków taktycznych (np.,

dywizjon artylerji przy pułku piechoty o samodzielnem zadaniu).

Dywizjon artylerji dzięki swej organizacji może spełniać jednocześnie kilka odrębnych zadań ogniowych lub też, skupiając ogień swych baterij, wykonać kolejno ześrodkowania ognia o znacznem natężeniu; wreszcie może zapewnić ciągłość wsparcia piechoty (kawalerji) w ruchu, stosując przesuwanie baterij rzutami.

Bateria stanowi jednostkę, zdolną do samodzielnego wykonania prostych zadań bojowych (taktycznych).

8.
Podstawowe
jednostki ar-
tylerji.

2. Podział taktyczny.

Zasadniczem zadaniem artylerji w walce jest torowanie drogi piechocie własnej i zatrzymywanie posuwania się piechoty nieprzyjacielskiej.

Jednostki artylerji, przeznaczone przede wszystkim do wykonywania tych zadań, nazywamy artylerją *bezpośredniego wsparcia*. Zwalcza ona wszystko to, co bezpośrednio zagraża własnej piechocie lub stawia jej opór, a więc pierwsze rzuty piechoty nieprzyjacielskiej, karabiny maszynowe i inne środki ogniowe. Ogniem artylerji bezpośredniego wsparcia rozporządzają dowódcy wspieranych jednostek piechoty, co nie wyłącza użycia tej artylerji, w miarę potrzeby, przez dowódcę artylerji dywizyjnej na korzyść całości.

9.
Artylerja
bezpośrednie-
go wsparcia
i ogólnego
działania.

Artylerją ogólnego działania nazywamy artylerję, którą oddano wyłącznie pod rozkazy dowódcy artylerji całości. Artylerja ogólnego działania jest przeznaczona do wzmocnienia i przedłużenia ognia artylerji bezpośredniego wsparcia, następnie—do zwalczania artylerji nieprzyjacielskiej, osłaniania natarcia, ostrzeliwania tyłów nieprzyjaciela i t. d.

W razie niemożności wydzielenia artylerji ogólnego działania artylerja bezpośredniego wsparcia będzie zasadniczo spełniała również zadania artylerji ogólnego działania.

Jako artylerję bezpośredniego wsparcia wyznacza się zasadniczo artylerję lekką, która — dzięki zdolności szybkiego wykonania zadań — może łatwiej i szybciej nagiąć swój ogień do potrzeb piechoty; nieraz jednak może się okazać celowe użycie do zadań bezpośredniego wsparcia—obok artylerji lekkiej — także artylerji ciężkiej.

Jako artylerję ogólnego działania wyznacza się zasadniczo artylerję ciężką, która dzięki swej donośności i potędze działania łatwiej sprostą zadaniom. Jednakże przydział artylerji lekkiej do ogólnego działania będzie częstokroć wskazany ze względu na ruchliwość tego sprzętu, co umożliwi dowódcy, szczególnie w szerokim pasie działania, szybkie wkroczenie w miejscu rozstrzygającej walki.

10. W wyjątkowych wypadkach oddaje się do rozporządzenia niższych dowódców
Artylerja towarzysząca.

piechoty plutony lub nawet pojedyncze działony artylerji lekkiej jako artylerję towarzyszącą. W tym wypadku spełnia ona zadania, należące zasadniczo do artylerji piechoty.

3. Organizacja dowództw i obowiązki dowódców.

Niezbędną cechą każdego dowódcy powinna być przedsiębiorczość, oparta na zrozumieniu i wczuciu się w zadanie wspieranego oddziału i własne oraz w zamierzenia przełożonego.

11.

Rola dowódców artylerji.

Rozwijając tę cechę, dowódca artylerji na każdym szczeblu nie ograniczy się do mechanicznego wykonania otrzymanych rozkazów, które najczęściej nie będą mogły uwzględnić wszystkich szczegółów. Nie zachowa się również biernie w wypadku nieotrzymania rozkazów, lecz, wczuwając się w położenie wspieranych jednostek, wyzyska cały zasób swej energii i środków, aby tym jednostkom udzielić zawsze takiej pomocy, jaką narzuca położenie. Pamiętać bowiem powinien, że — poza obowiązkiem wykonania zadań nakazanych — ciąży na nim moralna odpowiedzialność za najbardziej skuteczne poparcie wysiłków wspieranych oddziałów w każdej chwili walki.

W dywizji piechoty dowodzi artylerją dowódca artylerji dywizyjnej *); czynność

12.

Dowódca artylerji dywizyjnej.

*) We wszystkich punktach niniejszego regu-

tę pełni zasadniczo dowódca pułku artylerji lekkiej.

Dowódca artylerji dywizyjnej podlega bezpośrednio, tak artylerja organiczna dywizji, jak i jednostki artylerji przydzielonej. Przedstawia on dowódcy dywizji wnioski co do taktycznego użycia i działania artylerji oraz wydaje w imieniu i w myśl zamierzeń dowódcy dywizji rozkazy, regulujące:

- podział na grupy artylerji, będącej w rozporządzeniu dowódcy dywizji;
- podział zadań między poszczególne grupy albo dywizjony, przydział pasów działania wszcz i w głąb, rejonów stanowisk i punktów obserwacyjnych;
- przydział artylerji samodzielnym oddziałom piechoty (kawalerji) w wypadkach decentralizacji artylerji dywizyjnej, zapewniając jej dostateczną ilość środków, potrzebnych do wykonania zadania;
- łączność podległych jednostek artylerji;
- oraz omawia przewidywania co do przesunięć i przegrupowań artylerji podczas walki.

Poza tem dowódca artylerji dywizyjnej kieruje działaniem służby wywiadowczej

laminu, gdzie jest mowa o dowódcy artylerji dywizyjnej, należy przez to pojęcie rozumieć również dowódcę artylerji, przydzielonej do związków taktycznych, mniejszych od dywizji.

tej artylerji i określa użycie przydzielonych oddziałów pomiarowych artylerji.

Dowódca artylerji dywizyjnej przydziela podległym jednostkom amunicję, oddaną mu przez dowódcę wielkiej jednostki i reguluje jej zużycie oraz wymianę sprzętu uzbrojenia.

W razie wyznaczenia wspólnych zadań kilku dywizjom łączy się je w grupę pod jednym dowódcą, którym jest zazwyczaj zastępca dowódcy pułku artylerji lekkiej lub jeden z dowódców dywizjonów.

Dowódca grupy:

- wyznacza dywizjom ich zadania i pasy działania;
- określa rejony stanowisk i punktów obserwacyjnych dla poszczególnych dywizjonów;
- daje wytyczne co do organizacji obserwacji i rozpoznania celów;
- daje rozkazy, dotyczące przewidywanych przesunięć i przegrupowań dywizjonów podczas walki;
- organizuje łączność wewnątrz grupy z przełożonym dowódcą i ze wspieranymi jednostkami;
- reguluje zaopatrzenie dywizjonów w amunicję.

13.
Dowódca
grupy.

Dowódca dywizjonu, stosownie do otrzymanych rozkazów:

- wyznacza baterjom pasy działania, zasadnicze i przypuszczalne wszereż i w głąb oraz zadania ogniowe;

14.
Dowódca
dywizjonu.

- wyznacza im rejony stanowisk i punktów obserwacyjnych;
- daje wytyczne co do organizacji służby obserwacyjnej i rozpoznania celów;
- organizuje łączność wewnętrzną dywizjonu, łączność z przełożonym dowódcą artylerji i dowódcą wspieranej jednostki;
- wyznacza czas gotowości bojowej i kolejność wstrzeliwania;
- kontroluje i dozoruje wykonanie ognia, nakazanych baterjom;
- reguluje zużycie i uzupełnianie amunicji.

15.
Dowódca
baterji.

Dowódca baterji:

- wybiera stanowisko dla baterji w myśl wskazówek dowódcy dywizjonu albo, jeśli działa samodzielnie, stosownie do zadania, jakie otrzymał od dowódcy piechoty (kawalerji), któremu bezpośrednio podlega;
- organizuje obserwację;
- przeprowadza łączność wewnętrzną baterji, do dowódcy dywizjonu i do piechoty;
- wykonywa ogień, nakazane przez dowódcę dywizjonu; w wypadku samodzielnego działania baterji — ogień, żądane przez dowódcę piechoty (kawalerji) lub z własnej inicjatywy, w ramach rozkazów i posiadanej amunicji.

ROZDZIAŁ B.

ROZKAZODAWSTWO.

Wszelkie rozkazy powinny być oparte na znajomości położenia.

16.
Znajomość
położenia.

Obowiązkiem każdego dowódcy artylerji jest stałe przewidywanie zadań, które mogą przypaść artylerji i w tym celu zbieranie potrzebnych wiadomości:

- od dowódcy wspieranej jednostki;
- od przełożonego dowódcy artylerji i dowódców podległych;
- od dowódców jednostek artylerji, które ma wzmocnić lub złuzować.

Poza tem uzupełnia je dowódca artylerji na podstawie studjum mapy i rozpoznania w terenie, przeprowadzonego osobiście, zapomocą patroli zwiadowczych i obserwatorów.

Rozkaz dowódcy całości określa ogólne zadania artylerji.

17.
Projekt użycia
artylerji
dywizyjnej.

Rozkaz ten uwzględnia przedstawiony przez dowódcę artylerji „Projekt użycia artylerji”. Jest to zestawienie przewidywań dowódcy artylerji z punktu widzenia taktyczno i techniczno - artyleryjskiego,

przedstawione najczęściej ustnie, celem ułatwienia dowódcy całości bądź powzięcia decyzji, bądź też wydania w ciągu walki dalszych zarządzeń.

18. Na podstawie zatwierdzonego przez dowódcę całości projektu użycia artylerji dowódca artylerji wydaje „rozkaz bojowy artylerji”.

Rozkaz bojowy artylerji bywa mniej lub więcej szczegółowy, zależnie od rodzaju walki i czasu, jaki jest do rozporządzenia. Należy go, o ile można, upraszczać i ułatwiać jego zrozumienie przez dołączenie tabel i szkiców.

Całość takiego rozkazu obejmuje:

- krótkie streszczenie położenia własnego i nieprzyjaciela;
- zamiar dowódcy całości i zadania poszczególnych oddziałów piechoty;
- podział artylerji na grupy, ich skład, zadanie ogólne, rejony stanowisk, punktów obserwacyjnych, pasy działania (wzór tabeli podaje załącznik 2);
- plan ogni z przewidywaniem zużycia amunicji, zazwyczaj jako załącznik (patrz zał. 3);
- szczegółową organizację obserwacji (obserwacja specjalna i powietrzna);
- organizację łączności wewnętrznej artylerji, szczegółowe zarządzenia co do łączności z piechotą, lotnic-

- twem, balonami, znaki umówione,
przydział środków łączności;
— plan przesunięć, zazwyczaj jako za-
łącznik (patrz zał. 4);
— organizację zaopatrywania w amu-
nicję, stacje zaopatrywania albo
punkty zaopatrywania, środki prze-
wozowe, ewakuację sprzętu;
— obronę przeciwlotniczą i przeciwga-
zową;
— stanowiska dowództw;
— zarządzenia szczególne (dane topo-
graficzne, roboty, umocnienia, sta-
nowiska pozorne, przepisy ruchu
i t. p.).

Dowódcy grup lub dywizjonów wydają rozkazy dla swoich jednostek, na podsta-
wie rozkazu przełożonego dowódcy arty-
lerji. W wypadkach decentralizacji dzia-
łają podobnie na mocy rozkazów dowód-
ców piechoty (kawalerji).

Rozkazy bojowe, zależnie od rodzaju
i okresu walki, będą krótsze lub dłuższe;
poszczególne punkty rozkazu mogą być
skrócone do kilku zdań lub pominięte.
W braku czasu zastąpi je szereg kolejnych
rozkazów, nawet ustnych.

ROZDZIAŁ C.

ZWIADY.

19. Wprowadzenie artylerji do walki po-
Cel zwiadów przedzają zawsze zwiady artyleryjskie,
artyleryj- które przeprowadzają wszyscy dowódcy,
skich. od dowódcy artylerji dywizyjnej wdół.

Zwiady artyleryjskie mają na celu:

- rozpoznanie drogi dla kolumny ar-
tylerji, w razie potrzeby — wyty-
czenie jej;
- wybór punktów obserwacyjnych;
- rozpoznanie celów;
- wybór stanowisk dla bateryj;
- wybór stanowisk dowództw;
- wybór miejsc dla kolumn amuni-
cyjnych.

Natychmiast po wykonaniu tych czyn-
ności przystępuje się do zorganizowania
łączności i obserwacji przedpola. Poza
tem, o ile czas pozwala, nakazuje dowód-
ca przygotowanie danych topograficznych.

Często jednak warunki walki i koniecz-
ność szybkiego działania zmuszą, zwa-
szczą wyższych dowódców artylerji, do
wydania rozkazów na podstawie mapy.

Dowódca baterji wydaje rozkazy zaw-
sze na podstawie zwiadów.

Zwiady powinny cechować:

- szybkość wykonania;
- ukrycie ruchów zwiadowców przed obserwacją przeciwnika, naziemną i powietrzną.

20.
Cechy zwiadow-
ców artyle-
ryjskich

Dla przyspieszenia marszu i uniknięcia zbłądzenia, szczególnie w nocy, dowódca kolumny artylerji powinien wysłać patrol zwiadowczy celem wyboru drogi i ewentualnie jej wytyczenia.

21.
Zwiady i wy-
tyczanie dróg

Wytyczenie polega na rozstawieniu łączników w miejscach, które mogą nasuwać wątpliwości dowódcy maszerującej artylerji co do kierunku dalszego marszu

Zwiady dróg należy prowadzić zawsze, bez względu na to, czy artylerja maszeruje samodzielnie, czy też w kolumnie innych broni; mają one na celu badanie przydatności drogi wyznaczonej, a w miarę potrzeby — wyszukanie drogi:

- odpowiedniej dla ruchu danego sprzętu;
- ukrytej przed obserwacją nieprzyjaciela.

Każdy punkt obserwacyjny powinien:

- mieć odpowiednie do zadania pole widzenia;
- umożliwiać działanie we wszystkich okolicznościach walki pod ogniem nieprzyjaciela, a więc musi być starannie zamaskowany i umocniony;
- zapewniać użycie środków łączno-

22.
Wybór punk-
tów obser-
wacyjnych

ści, niezbędnych do szybkiego przekazywania wiadomości.

Sposób organizacji punktów obserwacyjnych omawiają szczegółowo paragrafy 40 i 41.

23. Oprócz punktów obserwacyjnych, każdy dowódca artylerji od dowódcy dywizjonu w górę powinien mieć własne stanowisko. Jest to miejsce, do którego napływają wszelkie meldunki i skąd wychodzą rozkazy.
- Wybór stanowisk do wództw.

Stanowisko to powinno zapewniać:

- łatwe i niezawodne dowodzenie podwładnymi jednostkami artylerji;
- możliwość utrzymania łączności z podwładnymi jednostkami i ze wspieraną piechotą (kawalerją).

24. Stanowisko wyczekiwania jest to miejsce, gdzie w razie potrzeby zatrzymuje się artylerja do czasu otrzymania rozkazu zajęcia stanowisk ogniowych.
- Wybór stanowisk wyczekiwania.

Stanowisko wyczekiwania powinno być w pobliżu rejonu przyszłych stanowisk ogniowych i zapewniać:

- ukrycie przed obserwacją naziemną i powietrzną;
- łatwy i szybki wyjazd na przyszłe stanowiska ogniowe;
- odpowiednie oddalenie od punktów, łatwych do określenia przez nieprzyjaciela (skrzyżowanie dróg, wyjście z lasu i t. p.).

Dobre stanowiska ogniowe baterji powinny zapewniać:

- możliwość wykonania powierzonego zadania, a więc:
 - pole ostrzału powinno objąć pas działania baterji, zasadniczy i przypuszczalny;
 - martwa przestrzeń nie może przekraczać granicy, wymaganej przez zadanie;
- ukrycie przed obserwacją naziemną i powietrzną;
- łatwą łączność z punktem obserwacyjnym;
- ukrycie ruchu do stanowisk.

25.
Wybór stanowisk ogniowych baterji.

Rozróżniamy stanowiska odkryte i zakryte. *Stanowisko odkryte* nie zabezpiecza przed obserwacją naziemną. *Stanowisko zakryte* zabezpiecza przed obserwacją naziemną. Zarówno stanowiska odkryte, jak zakryte, muszą być zamaskowane przed obserwacją powietrzną; stanowiska odkryte ponadto przed obserwacją naziemną.

26.
Rodzaje stanowisk baterji.

Baterje zajmują zazwyczaj stanowiska zakryte.

Skraje lasów, polany leśne, wioski i miejscowości, ogrody i sady nadają się naogół doskonale do zamaskowania stanowisk baterji a wstrzeliwanie do takich stanowisk jest bardzo utrudnione; poza tem ruch na stanowiskach nie pozostawia widocznych śladów.

Małe odosobnione laski i miejscowości, widoczne dla nieprzyjaciela, mimo, że da-

ją ukrycie, są niebezpieczne ze względu na łatwość wstrzelania się do nich.

Okopy piechoty nadają się również do wyzyskania przez artylerję polową; ułatwiają one zamaskowanie przed obserwacją lotniczą i zapewniają bezpieczeństwo obsługi przed strzałami nieprzyjaciela.

Stanowiska wzdłuż dróg są dogodne, co ma znaczenie szczególnie dla artylerji ciężkiej, a ponadto ruch ku tym stanowiskom nie pozostawia widocznych śladów dla obserwacji powietrznej.

Stanowiska w pobliżu wody lub bagna są bardzo korzystne; wstrzeliwanie jest dla nieprzyjaciela utrudnione, zabezpieczenie obsługi przed odłamkami pocisków jest znacznie większe niż na terenie suchym. Obecność wody (bagna) przed baterją zabezpiecza od tworzenia się w czasie strzelania obłoków kurzu, które mogą zdradzić stanowisko.

W gruncie skalistym lub w kamieniołomach działanie pocisków nieprzyjacielskich jest spotęgowane przez działanie odłamków skał i kamieni.

Jeżeli zajęcie stanowiska w terenie odkrytym jest konieczne, wówczas należy sprzęt rozmieścić szerzej i rozrzucić go, podobnie jak i schrony, jak najdalej od wszelkich punktów orientacyjnych (odosobnione domy, skrzyżowania dróg lub ścieżek, płoty, linje drzew, rogi lasu i t. d.) mogących ułatwić nieprzyjacielowi rozpoznanie stanowiska i wstrzeliwanie.

Urządzenie stanowisk baterji omawiają paragrafy 37 i 38.

Miejsce dla przodków należy wybierać w taki sposób, aby było ukryte przed obserwacją naziemną i powietrzną oraz nie narażone na działanie ognia nieprzyjacielskiego, zwłaszcza skierowanego na stanowisko baterji. Miejsce to powinno pozwalać na łatwą łączność ze stanowiskiem ogniowem.

Urządzenie stanowisk przodków omawia paragraf 39.

Kolumny amunicyjne powinny się znajdować, zależnie od możliwości ukrycia przed obserwacją powietrzną i naziemną, w odległości średnio 2 — 4 km za linią ogniową baterji.

Wybór miejsc dla kolumn amunicyjnych zależy poza tem także od rozmieszczenia punktów zaopatrywania w amunicję.

Zwiad dowódcy dywizjonu tworzą:

- oficer zwiadowczy ze składu dowództwa dywizjonu;
- oficer łączności;
- patrole telefoniczne, konne i piesze, dowództwa dywizjonu;
- łącznicy konni z każdej baterji i z kolumny amunicyjnej;
- trębacz oraz luzacy konni z dowództwa dywizjonu.

27.
Wybór stanowisk przodków.

28.
Wybór miejsc dla kolumn amunicyjnych.

29.
Skład zwiadu dywizjonu.

30. Dowódca dywizjonu wydziela oddział
Oddział łącznikowy. łącznikowy, przeznaczony do utrzymania
łączności z wspieraną piechotą (kawalerją). Wyposażenie w personel i sprzęt
oraz zadanie tego oddziału omawia rozdział „Łączność”.

31. Zwiad dowódcy baterji tworzą:
Skład zwiadu baterji. — podoficer zwiadowczy i zwiadowcy
baterji;
— podoficer zaprzęgowy;
— podoficer strzelniczy;
— podoficer telefonista;
— patrole telefoniczne konne i piesze;
— trębacze, luzacy.

32. Dowódca dywizjonu:
Czynności dowódcy dywizjonu podczas zwiadów
— przeprowadza zwiady bez dowódców baterji, albo wspólnie z nimi, albo wreszcie nakazuje dowódcom baterji przeprowadzić zwiady samodzielnie;
— wyznacza, zależnie od potrzeby, niezbędnego personel, jego podział i wyposażenie do przeprowadzenia zwiadów oraz normuje użycie tego personelu;
— daje zadanie oficerowi zwiadowczemu;
— wyznacza linię marszu i punkt końcowy marszu dla wozów telefonicznych;
— wyznacza oficera dla prowadzenia dywizjonu, wskazując mu marszroutę oraz miejsce, do którego ma dy-

wizjon doprowadzić (stanowisko wy-
czekiwania);

- wyznacza miejsce dla kolumny amu-
nicyjnej dywizjonu.

Jeżeli dowódca dywizjonu decyduje się przeprowadzić zwiady bez dowódców baterji, pozostawia ich przy kolumnie, wyznaczając im czas i miejsce spotkania, poczem dokonywa zwiadu rejonów stanowisk i punktów obserwacyjnych.

Jeżeli dowódca dywizjonu nie ma czasu na przeprowadzenie zwiadów, a znajomość położenia pozwala mu na określenie zadania dowódcom baterji według mapy, wskazuje im na mapie rejon y stanowisk, punkty obserwacyjne, kierunek strzału i swoje stanowisko, pozostawiając dowódcom baterji wykonanie zwiadów samodzielnie.

Zazwyczaj dowódca dywizjonu najpierw przystąpi do wyboru dogodnego punktu obserwacyjnego dla siebie i wyznaczenia rejonu punktów obserwacyjnych dla dowódców baterji.

Zadanie to może być już częściowo spełnione przez oficera zwiadowczego, wysłanego naprzód.

Dowódca dywizjonu orientuje się w terenie na podstawie mapy i ewentualnie meldunku oficera zwiadowczego; rozpoznaje w terenie stanowiska własne i nieprzyjacielskie, daje zadanie oficerowi łączności i dowódcom baterji.

Po zajęciu stanowisk przez baterje dowódca dywizjonu obowiązany jest na-

tychmiast nadesłać przełożonemu dowódcy meldunek o gotowości bojowej, a następnie przedstawia:

- szkic rozmieszczenia dywizjonu (punkty obserwacyjne, stanowisko dowództwa, stanowiska baterji);
- szkic możliwości strzelania;
- o ile czas pozwoli—szkic widokowy.

33.
Czynności
oficera zwiadowczego.

Do czynności oficera zwiadowczego należy przedewszystkiem:

- przeprowadzenie zwiadów dróg, rejonów stanowisk i punktów obserwacyjnych oraz dostarczenie wiadomości o nieprzyjacielu w nakazanym pasie;
- zorganizowanie obserwacji i rejestracji spostrzeżeń (patrz rozdział „obserwacja”);
- wykonanie szkicu widokowego oraz szkicu niewidocznych części terenu;
- wykonanie koniecznych prac topograficznych, związanych z dokładnem przygotowaniem ognia.

Prace topograficzne należy wykonać nie tylko w walce pozycyjnej, ale także we wszystkich okresach walki ruchowej, skoro tylko można przewidzieć trwanie walki przez kilka godzin. Topograficzne przygotowanie ognia przyczynia się do zwiększenia dokładności strzelania i zaoszczędzenia amunicji oraz daje możność zaskoczenia przeciwnika przez skrócenie lub zaniechanie wstrzeliwania. W braku danych topograficznych dowódca artylerji zarzą-

dza założenie własnej sieci triangulacyjnej (patrz instrukcja topograficzna).

Oficer łączności:

- rozpoznaje i urządza stanowisko dowództwa dywizjonu;
- określa kolejność prac, związanych z nawiązaniem łączności, na podstawie wytycznych dowódcy dywizjonu;
- dzieli między patrole łączności dywizjonu prace, związane z budową linii telefonicznych;
- rozmieszcza posterunki wzrokowe i radiostację;
- sporządza szkic łączności.

W stosunku do patroli telefonicznych baterji jest organem kontrolnym w zakresie technicznego wykonania odpowiednich prac.

Dowódca baterji, otrzymawszy rozkaz zwiadów, udaje się z niezbędnym personelem do wyznaczonego rejonu, celem dokonania wyboru stanowisk i punktów obserwacyjnych.

Dowódca baterji dokonywa zasadniczo najpierw wyboru punktu obserwacyjnego. W niektórych wypadkach brak czasu może go zmusić do uprzedniego wyboru stanowiska. Po wybraniu punktu obserwacyjnego i stanowiska baterji wydaje zarządzenia co do nawiązania łączności między stanowiskiem baterji a punktem obserwacyjnym albo w przeciwnym kierunku,

34.
Czynności
oficera łącz-
ności.

35.
Czynności
dowódcy ba-
terji.

a nawet z obu stron jednocześnie, zależnie od położenia, czasu i warunków terenowych; nakazuje nawiązanie łączności z dowódcą dywizjonu i ewentualnie ze wspieraną jednostką; następnie określa front baterji (zasadniczy kierunek strzału), wskazuje rejon dla przodków, wysyła podoficera zaprzęgowego po baterję; określa stanowisko działa kierunkowego oraz sposób nadania pierwszego kierunku i zarządza ustawienie karabinów maszynowych. Niejednokrotnie brak czasu nie pozwoli dowódcy baterji wybrać stanowiska baterji w terenie; zrobi on to wtedy na podstawie mapy, wobec cz go wszystkie czynności, związane z wyborem stanowiska baterji, przypadną pierwszemu oficerowi.

Dane, dotyczące ustawienia działa kierunkowego względnie inne zarządzenia, doręcza pierwszemu oficerowi łącznik, pozostawiony przez dowódcę baterji na stanowisku baterji; łącznik ten informuje również pierwszego oficera o punkcie obserwacyjnym dowódcy baterji.

Na punkcie obserwacyjnym dowódca baterji rozkazuje podoficerowi zwiadowczemu obserwację przedpoła, sam zaś przystępuje do określenia danych ognia. Melduje o osiągnięciu przez baterję gotowości do strzału.

Następnie przedstawia dowódcy dywizjonu:

— szkic możliwości strzelania;

— szkic rozmieszczenia baterji i szkic łączności.

Pierwszy oficer prowadzi baterję do stanowiska wyczekiwania, gdzie ją rozmieszcza tak, aby była jak najmniej narażona na obserwację powierzną i naziemną, zarządza „przygotowanie do boju”; po przybyciu podoficera zaprzęgowego od dowódcy baterji prowadzi baterję na stanowisko ogniowe; wyznacza miejsce poszczególnych dział, karabinów maszynowych, nadaje pierwszy kierunek, układa snop baterji, określa najmniejszy celownik baterji i melduje gotowość bojową.

Następnie zarządza udoskonalenie łączności, nakazuje prace, związane z maskowaniem i umocnieniem stanowiska baterji.

Pierwszy oficer powinien wykazać dużą inicjatywę, zwłaszcza w utrzymaniu łączności z dowódcą baterji.

Poza tem powinien być informowany o położeniu; umożliwi mu to, w miarę potrzeby, szybkie zastąpienie dowódcy baterji lub też w krytycznych chwilach walki—w razie przerwania łączności z punktem obserwacyjnym — dalsze prowadzenie ognia baterji.

36.
Czynności
pierwszego
oficera.

ROZDZIAŁ D.

URZĄDZANIE STANOWISK.

37. Po zajęciu stanowiska należy przystąpić do urządzenia go. Roboty nad urządzeniem stanowiska ogniowego baterji powinny być zorganizowane w taki sposób, aby nie przeszkadzały w wykonywaniu przez baterję zadań bojowych.
38. Kolejność wykonania prac jest następująca:
- Kolejność robót przy urządzeniu stanowisk baterji.
- prace, ułatwiające wykonanie ognia, jak oczyszczenie pola ostrzału i t. p.;
 - urządzenie stacji telefonicznej;
 - zamaskowanie stanowisk i robót przed obserwacją powietrzną (późne lub złe zamaskowanie przynosi więcej szkody niż korzyści);
 - zorganizowanie obrony na wypadek natarcia nieprzyjaciela na ziemi i z powietrza oraz obrony przeciwgazowej;
 - budowa schronów i rowów dla telefonistów, obsługi, sprzętu i amunicji.

Urządzenie stanowisk przodków obejmuje:

- zamaskowanie stanowiska przed obserwacją powietrzną;
- zapewnienie łączności z baterją.

39.
Urządzenie stanowisk przodków.

Z chwilą wybrania punktu obserwacyjnego należy przystąpić do jego zamaskowania i urządzenia, udoskonalając to w miarę czasu. Droga, prowadząca do punktu obserwacyjnego, powinna być oznaczona w terenie. Ze względu na łatwość zdradzenia punktu obserwacyjnego przez ruch używanie innych dróg nie jest wskazane.

40.
Urządzenie punktów obserwacyjnych.

Prace nad ulepszeniem punktów obserwacyjnych dotyczą:

- ustawienia sprzętu technicznego celem ułatwienia obserwacji i osiągnięcia możliwej dokładności;
- zabezpieczenia i zamaskowania środków łączności przed zniszczeniem i umożliwienie sprawnego ich działania;
- budowy umocnień celem zabezpieczenia obsługi i środków obserwacji przed ogniem nieprzyjaciela.

41.
Ulepszenie punktów obserwacyjnych

Udoskonalenia, mające na celu osiągnięcie możliwej dokładności obserwacji, obejmują:

- sporządzenie szczegółowego szkicu widokowego z podziałką kątową;
- sporządzenie szkicu widocznych i niewidocznych części terenu;

- określenie topograficzne współrzędnych punktów obserwacyjnych;
- zbiór fotografii lotniczych i widokowych części terenu, widocznych z danego punktu obserwacyjnego.

42. Ze względu na trudność ukrycia robót ro-
Ukrycie bót technicznych przed obserwacją nieprzyjaciela wykonywa się je zwykle w nocy.

ROZDZIAŁ E.

OBSERWACJA.

Poza zbieraniem wiadomości o znaczeniu ogólnem obserwacja artyleryjska ma następujące zadania:

43.

Zadania obserwacji artyleryj.

- dozorowanie pola walki celem bezpośredniego wykorzystania środków zapomocą ognia (zdobyte wiadomości zachowują swą wartość tylko wtedy, gdy są przekazywane i wyzyskane we właściwym czasie);
- wstrzeliwanie i kontrola ognia.

Obserwacja powinna być ciągła.

Środki obserwacji naziemnej.

44.

Środki obserwacji.

- punkty obserwacyjne,
- posterunki obserwacji specjalnej.

Środki obserwacji powietrznej:

- balony na uwięzi;
- samoloty.

1. Obserwacja naziemna.

Punkty obserwacyjne naziemne dostarczają dokładnych wiadomości. Jako stałe pozwalają na używanie przyrządów do do-

45.

Ogólna charakterystyka

kładnych pomiarów; działanie ich jest ciągle i mało zależne od warunków atmosferycznych.

Ujemną ich stroną jest dość ograniczone pole widzenia.

46.
Podział punktów obserwacyjnych.

Rozróżnia się:

- punkty obserwacyjne baterji;
- punkty obserwacyjne dowódców dywizjonów;
- punkty obserwacyjne wyższych dowódców artylerji.

47.
Punkty obserwacyjne baterji.

Główny punkt obserwacyjny dowódcy baterji służy do wstrzeliwania i prowadzenia ognia. Powinien on pozwalać, o ile możliwości, na obserwację osiową, ułatwiającą wstrzeliwanie.

Przy wyborze punktów obserwacyjnych należy mieć na uwadze łatwą łączność z baterją i styczność z dowódcami oddziałów wspieranych (telefoniczną lub wzrokową). Ponadto pierwszy oficer wybiera punkt obserwacyjny obok stanowiska ogniowego (punkt obserwacyjny alarmowy); służy on do kierowania ogniem na wypadek zbliżenia się nieprzyjaciela do stanowiska baterji.

Jeżeli główny punkt obserwacyjny nie znajduje się w pobliżu pierwszego rzutu piechoty (kawalerji), dowódca baterji powinien wybrać ponadto wysunięty punkt obserwacyjny. Niezależnie od tego dowódca baterji wybiera często—dla uzupełnienia obserwacji — pomocnicze punkty

obserwacyjne, które się obsadza w razie potrzeby.

Punkt obserwacyjny dowódcy dywizjonu powinien umożliwiać kontrolę i kierownictwo ognia dywizjonu. Zazwyczaj jest on wspólny z punktem obserwacyjnym jednego z dowódców baterji i powinien być wspólny lub w pobliżu punktu obserwacyjnego dowódcy wspieranej piechoty.

Każdy dowódca artylerji wyższego szczebla musi mieć punkt obserwacyjny, dający mu możliwie duże pole widzenia w pasie działania podległej mu artylerji.

Bliższe lub dalsze położenie punktów obserwacyjnych każdego szczebla dowództwa artylerji od pierwszego rzutu własnej piechoty zależy od zadania oraz rzeźby terenu.

Podział rejonów punktów obserwacyjnych między oddziałami artylerji, jak też organizacja obserwacji, należy do obowiązków każdego z dowódców artylerji.

Wskazane jest unikać skupienia punktów obserwacyjnych.

Zajęcie punktu obserwacyjnego poprzedzają zwiady.

Dowódca, zarządzający zwiady, podaje:

- położenie i zadanie artylerji;
- przypuszczalny rejon lub miejsce, w którym punkt obserwacyjny ma być wybrany;

48.

Punkty obserwacyjne dowódców dywizjonów.

49.

Punkty obserwacyjne wyższych dowódców artylerji.

50.

Rozmieszczenie i podział punktów obserwacyjnych.

51.

Wybór punktów obserwacyjnych.

— pas obserwacji.

Wybór punktu obserwacyjnego, zajęcie go oraz prace nad jego urządzeniem muszą być wykonane niepostrzeżenie.

52.
Wykony-
wanie
obserwacji.

Za obserwację i jej ciągłość są odpowiedzialni właściwi dowódcy.

Dowódcy dywizjonów i baterji wykonywają zasadniczo obserwację w czasie walki osobiście.

Jeżeli okoliczności na to pozwalają, dowódca dywizjonu lub baterji wyznacza kolejno na obserwatorów swoich oficerów oraz pewną ilość podoficerów, specjalnie pod tym względem wyszkolonych.

Wszelkie dane i spostrzeżenia prowadzi się w „dzienniku obserwacji“, który w razie zlurowania oddziałów pozostaje na punkcie obserwacyjnym.

53.
Posterunki
alarmowe.

Niekiedy, szczególnie w działaniach obronnych, baterje organizują posterunki alarmowe, z zadaniem obserwowania umówionych znaków piechoty (kawalerji). Posterunki te wystawia się w takim miejscu, aby miały możność natychmiastowego zaalarmowania baterji. Posterunki alarmowe mają urządzenia orientacyjne, ułatwiające im podawanie znaków we właściwym kierunku.

Ze względu na odpowiedzialność posterunków alarmowych stosuje się do nich przepisy służby wartowniczej.

2. Obserwacja specjalna.

Obserwacja specjalna polega na poszukiwaniu wiadomości i ustalaniu położenia celów zapomocą specjalnych przyrządów.

Mechaniczne sposoby obserwacji, wykonywane przez artylerję, są następujące:

- pomiary wzrokowe;
- pomiary dźwiękowe;
- pomiary topograficzno - ogniowe;
- fotografia.

Organami obserwacji specjalnej artylerji są artyleryjskie oddziały pomiarowe (baterje pomiarów artyleryjskich—b. p. a.).

Baterja pomiarowa składa się z dowódcy i drużyny dowódcy, z plutonu pomiarów wzrokowych (p. p. w.), plutonu pomiarów dźwiękowych (p. p. dż) i plutonu pomiarów topograficzno-ogniowych (p. p. top.).

Zadania baterji pomiarowej są następujące:

- wykrywanie i określanie położenia ważnych celów, w szczególności artylerji nieprzyjacielskiej;
- wstrzeliwanie;
- wykonywanie zdjęć fotograficznych (naziemnych).

Prace pomiarowe organizuje dowódca baterji pomiarowej na podstawie wytycznych, otrzymanych od dowódcy artylerji wielkiej jednostki. Wyniki tej pracy przekazuje organom służby wywiadowczej artylerji przy właściwym dowódcy.

54.
Organizacja
obserwacji
specjalnej.

Spostrzeżenia, które trzeba natychmiast wyzyskać, należy przekazywać bezpośrednio zainteresowanym jednostkom artylerji.

55. Plutony pomiarów wzrokowych mają zadanie obserwacji wzrokowej (określenie położenia celów zapomocą wcinania). Stwierdzają, np., baterje nieprzyjacielskie, które się zdradzają przez błyski lub dym.
- Sposób obserwacji plutonów wzrokowych różni się od sposobu obserwacji zwykłych obserwatorów artyleryjskich naziemnych tylko użyciem bardzo dokładnych przyrządów optycznych i mierniczych oraz zastosowaniem wykresów i obliczeń, których dokładność pozwala na określenie z możliwą ścisłością położenia topograficznego celów, obserwowanych jednocześnie przez kilka posterunków.

56. Plutony pomiarów dźwiękowych mają zadanie wykrywania baterji nieprzyjacielskiej na podstawie pomiaru różnic czasu dojścia fali głosowej do poszczególnych punktów odbiorczych (placówek dźwiękowych); można je również wyzyskać do wstrzeliwania artylerji własnej.

Możliwość pracy plutonu pomiarów dźwiękowych zależy od warunków atmosferycznych oraz działalności artylerji nieprzyjacielskiej. Przy sile wiatru ponad 6 m/sek. wyniki pracy są już bardzo niedokładne. Na odcinku ożywionym, wielka ilość różnorodnych dźwięków, zaznacza-

nych przez przyrządy, utrudnia określenie nowych celów.

W tych warunkach plutony dźwiękowe mogą jedynie oddawać usługi przy stwierdzaniu obecności baterij, wykrytych uprzednio.

Plutony dźwiękowe mogą nie tylko dokładnie określić położenie stanowisk baterij nieprzyjacielskich, lecz również określić ich kaliber.

Plutony topograficzno - ogniowe mają zadanie przeprowadzać wstrzeliwanie do celów o znanych współrzędnych topograficznych, sposobami wysokich rozprysków. Ze względu na dużą ruchliwość można tych plutonów używać w wojnie ruchowej.

Baterje pomiarowe osiągają największą wydajność pracy w walce pozycyjnej.

W walkach ruchowych brak czasu, potrzebnego do wykonania przygotowań, poprzedzających pracę baterij pomiarowych, wpływa w znacznym stopniu na zmniejszenie wydajności ich działania oraz dokładności dokonanych pomiarów.

Czas zainstalowania plutonów pomiarowych zależy od właściwości terenu. Plutony pomiarów wzrokowych i dźwiękowych mogą osiągnąć gotowość do pracy w 8—24 godzin.

Wykonywanie naziemnych zdjęć fotograficznych należy do oddziałów pomiarowych.

57.

Plutony pomiarów topograficzno-ogniowych.

58.

Użycie baterij pomiarowych w różnych warunkach walki.

59.

Fotografia

Wykorzystanie ich pozwala na utrwalenie wyników obserwacji, t. j. na bardzo dokładne odtworzenie terenu oraz na badanie pewnych szczegółów, które przy obserwacji bezpośredniej mogłyby ująć uwadze.

Wszystkie zdjęcia fotograficzne powinny być kierowane do organów służby wywiadowczej artylerji.

3. Obserwacja powietrzna.

60. Zadania obserwacji powietrznej na obserwacji powietrznej. — korzystać artylerji:

- rozpoznanie celów;
- wstrzeliwanie i kontrola ognia;
- fotografowanie celów i skutków ognia.

Dla zapewnienia współdziałania balonów i lotnictwa z artylerją niezbędne jest obustronne porozumienie się dowódców współdziałających. W tym celu oficerowie balonowi i lotnicy powinni dążyć do jak najczęstszej styczności osobistej z dowódcami artylerji.

61. Obserwacja z balonu.

Obserwację z balonu cechuje:

- względna stałość punktu obserwacyjnego;
- łatwość utrzymania stałej łączności z baterjami zapomocą telefonu;
- znaczne pole widzenia w warunkach sprzyjających (około 25 km);
- znaczne zmniejszenie przestrzeni niewidocznych.

Użycie balonu zależy od stanu atmosfery. Wiatr ponad 20 m/sek., mgła lub deszcz uniemożliwiają obserwację. Niedostateczna stałość balonu nie pozwala na użycie dokładnych przyrządów mierniczych; przesuwanie balonu jest dość trudne.

Miejsce wzlotu jest oddalone o 6—8 km od pierwszej linii.

Wysokość wzlotu największa 1600 metrów, najkorzystniejsza dla obserwacji i w praktyce stosowania 800 — 1200 m.

Zadania balonów na uwięzi:

- dozorowanie całości pasa działania większych jednostek; wykonywają je specjaliści obserwatorzy balonowi;
- wstrzeliwanie oraz kontrola ognia do celów, znajdujących się poza pasem obserwacji punktów obserwacyjnych naziemnych lub ukrytych w terenie; zadanie to wykonywają oficerowie oddziałów artylerji, do których są przydzielone.

Użycie samolotu pozwala na obserwację pionową celów oddalonych i zakrytych przed obserwacją naziemną.

Obserwacja lotnicza jednak nie jest ciągłą i zależy od warunków atmosferycznych. Samolot porozumiewa się z ziemią zapomocą radjotelegrafu, radjotelefonu, meldunków ciężarkowych i sygnalizacji.

Wszystkie zadania, dawane obserwatorom lotniczym, muszą być zawczasu ściśle określone, sama zaś obserwacja ze wzglę-

62.

Obserwacja
z samolotu.

du na swą krótkotrwałość — starannie przygotowana.

Obserwacja z samolotu dla artylerji wymaga specjalnego wyszkolenia, tak ze strony lotników, jak i artylerzystów. Szczegóły współpracy lotnictwa z artylerją są ujęte w „Instrukcji współpracy lotnika z artylerją”.

Czas lotu jest ograniczony, nie przekracza zwykle 2—2½ godzin. Ilość wzlotów w ciągu dnia z tą samą obsadą nie może przekraczać dwóch.

ROZDZIAŁ F.

SŁUŻBA WYWIADOWCZA ARTYLERJI.

Zadaniem służby wywiadowczej artylerji (s. w. a.) jest:

- poszukiwanie wiadomości, potrzebnych artylerji;
- centralizacja wiadomości, dostarczanych z wszelkich źródeł;
- porównywanie wiadomości, pochodzących z różnych źródeł, badanie ich i ocena;
- przekazywanie wiadomości dowódcom przełożonym i podległym;
- wykorzystywanie wiadomości.

Źródła, z których służba wywiadowcza artylerji czerpie wiadomości:

- własne organa obserwacji;
- organa obserwacji jednostek artylerji (obserwacja naziemna);
- obserwacja powietrzna;
- oddział II sztabu;
- baterje pomiarowe;
- organa służby wywiadowczej artylerji jednostek sąsiednich.

63.

Zadania służby wywiadowczej artylerji.

64.

Źródła wiadomości.

Należy wyzyskać każdą sposobność, aby otrzymać wiadomości bezpośrednio od piechoty.

65. Centralizacja wiadomości. Centralizowanie wiadomości jest obowiązkiem wszystkich dowódców. W baterjach obowiązek ten należy do dowódcy baterji; w dywizjonie — do oficera zwiadowczego. W grupach dowódcy powierzają centralizację wiadomości specjalnie wyznaczonym doświadczonym oficerom.

Przy wyższych dowódcach artylerji, poczynając od dowódcy artylerji dywizji, centralizacja wiadomości jest obowiązkiem specjalnej służby wywiadowczej artylerji, do której jest wyznaczony jeden z oficerów sztabu artylerji.

Wszystkie wiadomości, zebrane przez lotnictwo i mogące interesować artylerję, są przekazywane codziennie (wiadomości ważne są przekazywane niezwłocznie) służbie wywiadowczej artylerji w postaci:

- sprawozdań pisemnych;
- fotografii;
- szkiców celów, a w szczególności baterij nieprzyjacielskich.

Oddział II sztabu dostarcza służbie wywiadowczej artylerji wiadomości za pośrednictwem bądź to komunikatów, bądź — w wypadkach nagłych — bezpośrednio.

66. Porównywanie i badanie wiadomości. Badanie i porównywanie wiadomości, dotyczących celów artylerji, jest najważniejszym i najtrudniejszym zadaniem służby wywiadowczej artylerji.

Szczegółowy rozbiór krytyczny poszczególnych wiadomości, ich wzajemne porównanie, odrzucenie wiadomości wątpliwych a uwzględnienie we właściwej mierze wiadomości godnych uwagi, — wszystko to musi być dokonane z największą dokładnością, ścisłością i metodycznością oraz przekazywane na czas, aby mogło być wyzyskane.

Badanie i ocena wiadomości jest osobistym obowiązkiem szefa służby wywiadowczej artylerji i powinna się odbywać w ścisłym porozumieniu z oddziałem II sztabu i lotnictwa.

Komunikaty, zawierające wyniki wywiadu z ubiegłych 24 godzin, podają w formie jasnej i treściwej wiadomości:

- o działaniu artylerji nieprzyjacielskiej: wyszczególnienie wykrytych i niewykrytych baterji nieprzyjacielskich względnie zmiany i poprawki; wiadomości o baterjach nowowykrytych, stwierdzonych lub niestwierdzonych; środki, zapomocą których je wykryto; baterje pozorowane i t. p.;
- o wyniku ognia artylerji własnej (wyniki ognia poszczególnych grup i baterji);
- ogólne o urządzeniach pozycji nieprzyjacielskiej i o celach wszelkiego rodzaju (ważne przejścia, składy amunicji, punkty obserwacyjne, źródła napadów gazowych i t. d.)

ROZDZIAŁ G.

ŁĄCZNOŚĆ.

67.
Istota
łączności.

Współdziałanie na polu walki zapewniają:

- wspólność myśli przewodniej dowódców w każdym działaniu (osobista styczność);
- obserwacja pola walki;
- wszelkie środki łączności, jak telefon, sygnalizacja i t. p.

68.
Obowiązek
nawiązania
łączności.

Obowiązek nawiązania i utrzymania łączności artylerji między podwładnym i przełożonym należy zasadniczo do podwładnego. Nawiązanie i utrzymanie łączności ze wspieraną piechotą (kawalerją) jest obowiązkiem artylerji. Łączność z sąsiadami nawiązuje się zawsze w prawo (patrząc w kierunku nieprzyjaciela).

69.
Odpowiedzialność
działalność za
zorganizowanie
i utrzymanie
łączności.
Obowiązki
oficera
łączności.

Za nawiązanie i działanie łączności jest odpowiedzialny dowódca.

W jednostkach artylerji, poczynawszy od dywizjonu w górę, organizuje łączność oficer łączności, który odpowiada przed swoim dowódcą za uruchomienie i sprawność działania sieci łączności w myśl otrzymanych od niego wytycznych.

Obowiązki oficera łączności:

- przygotować plan łączności;
- zorganizować łączność;
- kontrolować działanie poszczególnych środków łączności w jednostkach podległych.

Łączność zapewniają:

- osobista styczność dowódców i oddziały łącznikowe artylerji przy piechocie (kawalerji);
- rozkazy i meldunki;
- obserwacja;
- samolot.

Do nawiązania i utrzymania łączności służą następujące środki łączności:

- *w baterji*: telefon, sygnalizacja, gońcy;
- *w dywizjonie*: — jak w baterji, a ponadto radiostacja odbiorcza;
- *w pułku*: — jak w baterji;
- *dowódca artylerji dywizyjnej* rozporządza jednostkami i środkami łączności, przydzielonemi przez dowódcę wielkiej jednostki.

Telefon jest najdogodniejszym środkiem łączności, gdyż zapewnia szybkie i bezpośrednie ustne porozumienie. Ujemną jego stroną jest powolne urządzenie i niebezpieczeństwo podsłuchu. Należy się liczyć z czasem, potrzebnym na założenie połączenia telefonicznego, i trudnością utrzymania całości linii przy dużym ogniu lub ruchu.

70.

Sposoby
i środki
łączności
artylerji.

71.

Charakterystyka
środków
łączności.

Dla uniknięcia podsłuchania rozmowy przez nieprzyjaciela należy:

- używać nazw umówionych, określających poszczególne formacje i przedmioty terenowe;
- budować linje dwuprzewodowe;
- unikać w pobliżu nieprzyjaciela linii, równoległych do frontu.

Radjotelegraf umożliwia porozumienie się stacji w promieniu, zależnym od siły stacji nadawczej. Możliwość przejęcia depesz przez nieprzyjaciela narzuca konieczność ich szyfrowania.

Najprostsze środki sygnalizacji wzrokowej, jak rakiety i znaki umówione, są łatwe do zastosowania i służą przede wszystkim do łączności z oddziałami przednimi; inne, jak aparaty świetlne, tarcze sygnałowe, są trudniejsze do zastosowania, nie dają się użyć w każdym terenie: działanie ich musi być ukryte przed obserwacją nieprzyjaciela.

Użycie wszystkich środków sygnalizacji wzrokowej poza tem zależy od warunków atmosferycznych.

Gońcy piesi, konni, kolarze lub motocykliści przekazują rozkazy i wiadomości na piśmie a wyjątkowo ustnie. Używa się ich w braku innych środków łączności lub jako ich uzupełnienia.

72. Łączność artylerji z piechotą (kawalerją) osiąga się przez:
- Łączność artylerji z piechotą (kawalerją). — obserwację, połączenia albo zbliżenie stanowisk dowódców piechoty

i artylerji, co należy stosować zawsze, gdy tylko warunki dowodzenia na to pozwalają;

- oddziały łącznikowe, przydzielone na czas walki przez jednostki artylerji do wspieranych jednostek piechoty (kawalerji);
- zorganizowanie łączności zapomocą wszelkich środków technicznych i żywych.

W skład oddziału łącznikowego wchodzi: jeden oficer (dowódca) oraz odpowiednia ilość podoficerów, zwiadowców i szeregowych łączności (telefoniści, sygnaliści i t. p.) ze sprzętem łączności i optycznym.

Oficer, dowódca oddziału łącznikowego, powinien stale zawiadamiać dowódcę wspieranej piechoty o tem, jakiego poparcia może mu udzielić artylerja oraz donosić swemu przełożonemu o wszelkich żądaniach i potrzebach piechoty.

Dowódca artylerji, wysyłający oddział łącznikowy, podaje dowódcy tego oddziału:

- stanowiska i punkty obserwacyjne swoje i baterji;
- pasy działania zasadnicze i przypuszczalne tych jednostek artylerji, na których korzystać pracuje;
- możliwość strzelania i przewidziane ognie;
- rodzaj i ilość amunicji, jaką może przeznaczyć na wykonanie zadania;
- przypuszczalne przesunięcia baterji.

73.
Oddział
łącznikowy
artylerji
przy
piechocie
(kawalerji).

Dowódca oddziału łącznikowego zawiadamia dowódcę artylerji, który go wysłał, o:

- zamierzonych działaniach piechoty;
- żądaniach piechoty;
- położeniu czołowych rzutów własnych oraz o położeniu nieprzyjaciela;
- znaczeniu znaków umówionych piechoty (np. rakiety);
- zmianach stanowiska dowódcy piechoty.

Dowódca oddziału łącznikowego znajduje się wraz z niezbędnym personelem przy dowódcy jednostki piechoty, do której został przydzielony.

Skład oddziału łącznikowego daje mu możność zawiadamiania wysyłającego go dowódcy o położeniu, zamiarach i żądaniach najdalej wysuniętych jednostek pierwszego rzutu.

W czasie posuwania się piechoty oddziały łącznikowe posuwają się wraz z nią.

Porozumienie dowódcy oddziału łącznikowego z dowódcą artylerji osiąga się przy pomocy:

- specjalnego połączenia telefonicznego, które przeprowadza artylerja do wspieranej piechoty;
- sygnalizacji wzrokowej (aparaty sygnalizacyjne oddziału łącznikowego, rakiety);
- gońców (pieszych, konnych lub kolarzy).

Oficer, wyznaczony na dowódcę od-

działu łącznikowego, powinien być doświadczony i znać zasady współdziałania broni.

W czasie marszów i postojów dowódcy oddziałów artylerji wysyłają „łączników” (oficerów, podoficerów lub szeregowców) do swych przełożonych i dowódców piechoty, do których są przydzieleni, względnie do sąsiednich dowódców artylerji.

74.
Łącznicy.

Utrzymanie łączności artylerji z lotnictwem zapewnia się:

- przez osobiste porozumienie dowódcy artylerji z oficerem lotnictwa;
- zapomocą środków łączności, a więc linii telefonicznej, łączącej lotnictwo z wielką jednostką (buduje ją wielka jednostka).

75.
Łączność
artylerji
z lotnictwem
i balonami.

Łączność między artylerją i samolotem w locie utrzymuje się zapomocą:

- radjotelegrafu i radjotelefonu (jednostronnie — od lotnika do artylerji);
- płacht sygnałowych (jednostronnie — od artylerji do lotnika);
- meldunków ciężarkowych lub rakiet (jednostronnie — od lotnika do artylerji).

Łączność między artylerją i balonem na uwięzi uzyskuje się przez porozumienie osobiste dowódcy artylerji z obserwatorem i zapomocą linii telefonicznej, łączącej balon z artylerją.

ROZDZIAŁ H.

MARSZ I POSTÓJ.

1. Marsz.

76.
Rodzaje
marszów.

Odległość od nieprzyjaciela, stopień zagrożenia i zamiar dowódcy rozstrzygają o sposobie wykonania marszu.

Jeżeli nieprzyjaciel nie może przeszkodzić przesunięciu działaniem na ziemi, stosuje się *marsz podróżny*. W marszu podróжным może istnieć jedynie zagrożenie przez siły powietrzne nieprzyjaciela. O sposobie i organizacji marszu podróznego decyduje zadanie i wzgląd na wygody maszerujących oddziałów oraz oszczędzanie koni i sprzętu.

Jeżeli nieprzyjaciel może przeciwdziałać przesunięciu zapomocą działań na ziemi, wówczas wykonywa się *marsz ubezpieczony*.

O sposobie i organizacji marszu ubezpieczonego rozstrzyga konieczność zapewnienia oddziałom maszerującym bezpieczeństwa i najkorzystniejszych warunków walki.

Celem ukrycia przesunięcia przed ob-

serwacją nieprzyjaciela stosuje się marsze nocne, zarówno podrózne, jak i ubezpieczone.

Normalnym chodem artylerji jest stęp. Artylerja konna i lekka może w razie potrzeby używać również kłusa (wyjątkowo przy zajazdach na stanowiska — galop), o ile stan koni i dróg na to pozwala. Kłus należy stosować naprzemian ze stępem, przyczem czas trwania stępu nie powinien być krótszy od czasu, użytego na przejazd kłusem.

Podana niżej tabelka wykazuje szybkość marszu poszczególnych rodzajów artylerji, maszerującej samodzielnie:

77.
Wysilek
marszowy.

Rodzaj artylerji	Szybkość marszu na godzinę		Przemarsz dzienny	
	stęp	stęp i kłus	zwykły	większy
lekka	5—6 km	7—8 km	do 30 km	do 40 km
konna	1—6 km	8—9 km	do 40 km	do 50 km
ciężka	4—5 km	—	do 25 km	do 35 km

W razie potrzeby stosuje się marsz forsowny; wtedy, zależnie od stanu koni i dróg, wysilek dzienny może być jeszcze większy.

Artylerja, wchodząca w skład kolumn

marszowych innych broni, dostosowuje swą szybkość marszu do szybkości tych kolumn.

Średnia szybkość marszu kolumny piechoty wynosi około 4 km na godzinę, kawalerji — około 6 km na godzinę.

78.
Czynności
przed wyruszeniem.

Przed wyruszeniem należy żołnierzom zasadniczo wydać posiłek, konie nakarmić i напоić; stan okucia koni, stan oporządzenia, uzbrojenia i wozów (smarowanie osi) sprawdzić.

Szczególną uwagę zwrócić na dostosowanie uprzęży.

Ogłędziny lekarskie i przegląd koni powinny się odbyć zawczasu.

Przed wyruszeniem należy zatrzeć wszelkie ślady pobytu oddziałów, aby utrudnić pracę wywiadowi nieprzyjaciela.

Zbiórki przed wyruszeniem urządzają zasadniczo tylko oddziały do baterji (kolumny amunicyjnej) włącznie; skupianie oddziałów większych nie jest wskazane, ze względu na możliwość obserwacji i napałów lotniczych.

79.
Wyruszenie.

Aby złożyć kolumnę marszową, wyznacza się punkt wyjścia, przez który muszą przejść wszystkie oddziały, tworzące kolumnę marszową całości. Punkt ten musi być łatwy do odnalezienia, położony na drodze marszu i ułatwiający złożenie kolumny, a więc, np., przed miejscowością, wejściem do lasu, przed ciasną i t. p.,

przytem zawsze trzeba się liczyć z zagrożeniem z powietrza.

Poza tem dowódcy poszczególnych części kolumny mogą obierać własne punkty wyjściowe, które ułatwiają zebranie rozrzuconych jednostek, celem poprowadzenia ich w jednej kolumnie do punktu wyjściowego całości.

Czas przejścia przez punkt wyjściowy odnosi się zawsze do czoła kolumny, o ile nie wydano innych rozkazów; czas ten musi być zawsze dotrzymany.

Dowódcy jednostek, wchodzących w skład kolumny, rozpoznają zawczasu drogi, prowadzące z ich miejsc postoju do punktu wyjściowego; obliczają czas, potrzebny na przebycie tej drogi, i odpowiednio do tego oznaczają czas wymarszu.

Z rozpoczęciem marszu dowódca powinien się upewnić, czy wszystkie oddziały posuwają się w nakazanym porządku.

Marsz odbywa się zasadniczo prawą stroną drogi; lewa strona pozostaje wolna dla ruchu dowódców, góńców oraz wymijania. Wymijanie może się odbyć jedynie na podstawie rozkazu dowódcy kolumny, całości lub wyższego dowódcy; dowódcy wszystkich stopni powinni je ułatwiać.

Przy skrzyżowaniu się kolumn—w braku oficera, regulującego ruch — dowódcy kolumn określają kolejność przemarszu; zasadniczo piechota i kawalerja ma pierwszeństwo przed artylerją, oddziały walczące i kolumny amunicyjne przed taborami.

80.
Wykonanie
marszu.

Każdy oddział kolumny obowiązany jest stale utrzymywać łączność z oddziałem poprzedzającym.

Jeżeli jednostka odłącza się od kolumny, prowadzący ją powinien zawiadomić o tem oddział, idący za nią, aby go nie narażać na zejście z właściwej drogi marszu.

Utrzymanie jednostajności tempa powinno być stałą troską wszystkich dowódców; w tym celu na czele każdego członu kolumny maszeruje oficer lub podoficer, regulujący tempo.

Czoła kolumn powinny unikać nagłych zwalniań lub przyspieszeń tempa i częstych zatrzymywań, powoduje to bowiem znaczne zmęczenie koni, rwanie się uprzęży i uszkodzenie sprzętu. Utracone odległości należy odzyskiwać stopniowo.

Jeżeli wóz musi się zatrzymać, zjeżdża zasadniczo w prawo, a reszta kolumny wymija go.

Dowódcy i oficerowie powinni często sprawdzać kolumny i oddziały w marszu.

Podoficerowie zajmują podczas marszu takie miejsca, aby móc najłatwiej dozorować jezdnych i prawidłowość ciągnięcia, zazwyczaj przy parze dyszlowej zaprzęgu.

Bez pozwolenia przełożonego nie wolno nikomu opuszczać kolumny.

Za każdą kolumną maszeruje oficer lub podoficer inspekcyjny, znający drogę marszu. Czuwa on, aby żadna część kolumny *nie pozostała w tyle oraz udziela woźnikom lub jezdnym wozów, którzy się musieli za-*

trzymać, wskazówek, aby mogli dołączyć do kolumny.

W marszu, jeśli tylko okoliczności na to pozwalają, należy stosować ulgi (rozpięcie kołnierzy, palenie, rozmawianie i t. d.)

Dla ulżenia koniom dowódca całości lub części kolumny zarządza od czasu do czasu zsiadanie z koni; kanonierzy obsługi, dział i wozów taborowych zsiadają z wozów i idą pieszo.

Oddawanie honorów przez oddziały podczas marszu nie obowiązuje.

Po przebyciu pierwszych 2—3 km zarządza się odpoczynek krótki (10—15 minut) w celu dociągnięcia popręgów, poprawienia usterek w dostosowaniu uprzęży i okuciu; następnie wskazane jest stosowanie krótkich 10-minutowych odpoczynków co 2 godziny, o ile artylerja maszeruje samodzielnie. Poza tem po przejściu trudnych miejsc, gdy kolumna się rozciągnie, należy zarządzić zatrzymanie dla odzyskania przepisanym odległości.

Odpoczynek długi — co najmniej 2 godziny — pozwala na wydanie posiłku żołnierzom, pojenie i karmienie koni; miejsce odpoczynku powinno być ukryte przed lotnictwem, posiadać w pobliżu wodę i znajdować się tuż przy drodze marszu. Wskazane jest uprzednie rozpoznanie miejsca odpoczynku długiego. Odpoczynek długi wyznacza się po przebyciu większej części drogi.

W czasie odpoczynku długiego należy

81.
Odpoczynki.

sprawdzić przedewszystkiem stan koni (odparzenia, kucie), następnie stan sprzętu.

O ile czas i położenie pozwala, należy konie rozsiadłać.

82.
Pokonywanie
przeszkód
w marszu.

Przechodząc przez mosty, o małej lub wątpliwej wytrzymałości, artylerja zachowuje między wozami odległość co najmniej 20 metrów; jezdni, z wyjątkiem dyszlowych i obsługa zsiadają, prowadząc konie. Oddziałom nie wolno zatrzymywać się na moście.

Przy przejściach przez mosty bardzo słabe przeprowadza się konie oddzielnie a sprzęt przetacza się ręcznie.

Przejścia przez brody wymagają dobrego rozpoznania, czasami dokładnego wytyczenia przejścia. Jezdni i woźnice nie pozwalają koniom zatrzymywać się.

Odległość między wozami zwiększa się zależnie od siły prądu.

Przez grunty podmokłe przechodzi się po dokładnem rozpoznaniu drogi lub za pewnym przewodnikiem.

Przez lód przechodzi się w szykach szerokich i luźnych; jezdni zsiadają z koni. Wytrzymałość lodu zwiększa się przez nałożenie desek, słomy lub gałęzi.

Przy przeprawie pontonami lub tratwami ustawia się konie pośrodku, prostopadle do długości promu, najwygodniej w dwa rzędy, łbami do wnętrza statku.

Działą po wtoczeniu należy zahamować, pod koła podłożyć kliny.

Należy pamiętać, że obciążanie promu

lub tratwy zaczyna się od środka, a odciążanie od skrajów.

Marsz nocny jest powolniejszy od dziennego.

Ścisła łączność wewnątrz kolumny musi być bezwzględnie utrzymana.

Konnych i jezdnych należy co pewien czas spieszać.

W nocy łatwo zmylić kierunek, zwłaszcza w lesie; w tym celu należy drogę zawczasu dobrze rozpoznać; w miejscach trudnych do orientacji wytyczyć lub użyć przewodników.

Stosować tylko krótkie odpoczynki godzinne.

Przesunięcie oddziałów na polu bitwy wymaga przede wszystkim wykorzystania dróg, ukrytych przed obserwacją nieprzyjacielską. Jeżeli zachodzi konieczność przejścia przez rejon ostrzeliwany, stosuje się rozczłonkowanie.

Obronę przeciwlotniczą w marszu omawia pkt. 100 i 101.

Rozkaz marszu obejmuje:

- skład, ugrupowanie i porządek marszowy kolumny;
- drogę marszu;
- punkty wyjściowe i czas przejścia dla poszczególnych kolumn lub ich części;
- zarządzenia zwiadów (drogi, mosty);

83.
Marsze
w szczegól-
nych
warunkach.

84.
Obrona prze-
ciwlotnicza.

85.
Rozkaz
marszu.

- zarządzenia obrony przeciwlotniczej;
- miejsca dowódców;
- odpoczynki;
- rejonu postoju po ukończonym marszu;
- zarządzenia łączności.

W marszu ubezpieczonym określa się ponadto sposób i udział artylerji w ubezpieczeniu.

Rozkazy marszu należy wydawać wcześniej, aby oddziały miały czas na przygotowanie się; korzystne jest wydawanie zawczasu rozkazu przygotowawczego.

Szczegółem o dużem znaczeniu praktycznem jest uregulowanie zegarków według czasu dowódcy całości lub kolumny.

2. Postój.

86.
Rodzaje
postojów.

Rodzaj postoju zależy głównie od stopnia zagrożenia przez nieprzyjaciela. Gdy nieprzyjaciel zagraża jedynie działaniem lotnictwa, stosuje się *postój podróżny*; ten rodzaj postoju zapewnia oddziałom najlepszy odpoczynek.

Jeżeli nieprzyjaciel zagraża działaniem na ziemi, stosuje się *postój ubezpieczony*.

Postój na polu walki, w promieniu działania artylerji nieprzyjacielskiej, stanowi odmianę postoju ubezpieczonego.

Gdy cały oddział maszerujący rozmieszcza się w budynkach, jest to *postój kwaterunkowy*.

Postój, podczas którego część żołnierzy

rzy i koni stoi pod otwartem niebem, nazywa się *biwakiem kwaterunkowym*.

W razie niemożności zajęcia przez oddziały pomieszczeń w budynkach ze względów higienicznych albo też gdy nie pozwala na to położenie, staje się *biwakiem*.

a) *Postój podróżny.*

Celem przygotowania postoju wszystkie jednostki wysyłają kwaterunkowych. W zasadzie oddziały kwaterunkowe należy wysłać możliwie wcześniej, w każdym razie na kilka godzin przed przybyciem jednostek do celu.

Oddział kwaterunkowy składa się zazwyczaj z jednego oficera na każdą jednostkę od dywizjonu wzwyż i jednego oficera lub podoficera na każdą baterję.

Przy wyborze miejsca postoju należy dążyć, aby odchylenie od drogi marszu było jak najmniejsze, a skupienie oddziałów nie przeszkadzało należytemu wypoczynkowi.

Rozmieszczenie powinno być dostosowane do kolejności jednostek w kolumnie marszowej danego lub następnego dnia marszu.

Miejsce na postój należy wybierać w pobliżu rzek lub miejscowości, posiadających dostateczną ilość wody.

Rozkaz postoju podaje:

— podział rejonu rozmieszczenia mię-

87.

Oddział kwaterunkowy.

88.

Rozmieszczenie.

89.

Rozkaz postoju.

- dzy jednostki składowe kolumny marszowej;
- dokładne określenie czasu postoju i godzinę wymarszu;
- zarządzenia, dotyczące wysłania oddziałów kwaterunkowych;
- organizację łączności;
- zarządzenia obrony przeciwlotniczej.

Rozkaz postoju powinien być wydany jak najwcześniej, w każdym razie przed przybyciem czoła kolumny do rejonu rozmieszczenia.

Wskazane jest uzupełnienie rozkazu postoju przejrzystym szkicem rozmieszczenia jednostek.

b) *Postój ubezpieczony.*

90.
Zasady
ogólne.

Warunki postoju ubezpieczonego muszą być podporządkowane wymaganiom położenia.

Przygotowanie postoju przed przybyciem oddziałów — z wyjątkiem marszu odwrotowego — będzie często niemożliwe. Mimo to oddziały kwaterunkowe należy zgóry wyznaczyć i trzymać je przy straży przedniej lub na czele sił głównych.

Dowódcy regulują w granicach rozmieszczenia swych jednostek wszystkie sprawy, związane z bezpieczeństwem, obroną przeciwlotniczą i służbą wewnętrzną.

W razie potrzeby — nawet bez rozkazu — należy przystąpić do budowy niezbędnych połączeń telefonicznych. Wszyst-

kie jednostki powinny mieć wyznaczone miejsca zbiórki i ustalone sygnały alarmowe.

Trzeba skrupulatnie przemyśleć i przygotować wykonanie *alarmów bojowych*.

Oprócz zarządzeń o alarmie bojowym należy wydać zarządzenia, dotyczące alarmu *lctniczego i gazowego*.

Postępowanie z ludnością musi być przyjazne, w razie potrzeby jednak bezwzględne.

c) *Postój na polu walki.*

Postój na polu walki musi być wybrany w miejscu niewidocznym dla obserwacji nieprzyjaciela i najmniej narażonym na ogień artylerji. Należy unikać zwartego rozmieszczenia jednostek większych niż bateria. Niebezpieczne są zwłaszcza odosobnione małe miejscowości i lasy.

Ubezpieczenie wystarczy ograniczyć do wart zewnętrznych i posterunków alarmowych.

Szczególną uwagę należy zwrócić na niebezpieczeństwo gazów.

91.
Zasady
ogólne.

ROZDZIAŁ J.

UBEZPIECZENIE.

1) Artylerja w marszu ubezpieczonym.

92.
Czołowy
marsz ubez-
pieczony.

W czołowym marszu ubezpieczonym główne siły artylerji maszerują bliżej czoła sił głównych, aby móc w krótkim czasie wzmocnić artylerję straży przedniej.

Cześć artylerji przydziela się zawsze do straży przedniej. Wskazane jest wysunięcie do straży przedniej dział ciężkich (zwłaszcza dalekonośnych).

Przydziół większej ilości artylerji obciąża niekorzystnie straż przednią i może utrudnić późniejsze użycie głównych sił artylerji w innym kierunku. Artylerja straży przedniej maszeruje w oddziale głównym straży przedniej; poszczególne działa mogą być wysunięte do kompanji przedniej. Oddział przedni w sile bataljonu powinien posiadać własną artylerję.

Cała artylerja kolumny podlega dowódcy kolumny, artylerja straży przedniej — dowódcy straży przedniej.

Dowódca artylerji kolumny wraz z niezbędnym zwiadem maszeruje przy tym do-

wódcy piechoty (kawalerji), któremu podlega w czasie marszu.

Zwiadowcy artylerji straży przedniej posuwają się za szpicą, częstokroć przed nią, gdy wysunięte oddziały zwiadowcze umożliwiają im pracę.

Obowiązkiem wszystkich dowódców artylerji i wysuniętych zwiadów jest ciągła obserwacja terenu, leżącego najbliżej osi marszu, pod względem stanowisk artylerji oraz dogodnych punktów obserwacyjnych.

Podczas marszu ubezpieczonego łączność między artylerją i piechotą (kawalerją) jest zapewniona przez osobistą styczność dowódców lub przez łączników.

Dowódca artylerji straży przedniej musi już przedtem lub podczas marszu ubezpieczonego przygotować oddział łącznikowy, który z chwilą rozpoczęcia rozwijania artylerji zabezpieczy jej dalszą łączność z piechotą (kawalerją).

W ubezpieczonym marszu odwrotnym do straży tylnej przydziela się liczną artylerję lekką.

Artylerja ta maszeruje z oddziałem głównym straży tylnej, pojedyncze działony — w razie braku artylerji piechoty — przy kompanjach tylnych dla zwalczania broni pancernej. Oddział tylny w sile bataljonu powinien posiadać własną artylerję. Dowódca artylerji straży tylnej posuwa się z jej dowódcą.

Zadania zwiadowców oraz łączność ar-

93.
Ubezpieczony
marsz od-
wrotowy.

tylerji straży tylnej z piechotą (kawalerją) są podobne jak w straży przedniej.

2. Ubezpieczenie artylerji w marszu.

94. Artylerja, maszerująca samodzielnie, otrzymuje zasadniczo osłonę piechoty lub kawalerji. Dowódcy artylerji używają jej do patrolowania i osłaniania się od strony, z której może grozić zaskoczenie.

95. Artylerja, maszerująca bez osłony, ubezpiecza się własnymi siłami. Zwiadowcy posuwają się od jednego punktu obserwacyjnego do drugiego w taki sposób, aby mieć na oku rejony, z których może zagrozić niebezpieczeństwo, i w takiej odległości, aby dowódcy baterji mieli zawsze czas na poczynienie odpowiednich zarządzeń obronnych. Boki kolumny ubezpiecza reszta konnych szeregowych baterji; ciężkie karabiny maszynowe i część obsługi zapewnia bezpośrednią obronę.

3. Udział artylerji w ubezpieczeniu postoju.

96. Jeżeli zachodzi potrzeba, wysuwa się poszczególne plutony lub działony do oddziałów ubezpieczających, celem zamknięcia ogniem nawprost kierunków, z których możliwe jest ukazanie się nieprzyjaciela, zwłaszcza broni pancernych.

Zasadniczo zadanie to spełnia artyler-

rja piechoty, a dopiero w braku jej — część artylerji dywizyjnej.

Do czat zwartych przydziela się artylerję czat.

Rozmieszczenie i utrzymanie pogotowia przez resztę artylerji powinno być takie, aby mogła ona ewentualnie poprzeć działanie artylerji czat.

Dowódca artylerji czat podlega dowódcy czat, od którego otrzymuje zadanie i któremu przedstawia wnioski co do wsparcia czat, a następnie wydaje rozkaz bojowy.

Zadanie artylerji czat polega na przygotowaniu ogni w porozumieniu z dowódcami wspieranych oddziałów:

- na drogi, z których ukazanie się nieprzyjaciela jest możliwe;
- na pewne miejscowości i rejony, gdzie się może skupiać nieprzyjaciel.

Łączność artylerji czat z piechotą (kawalerją) polega na:

- osobistej styczności dowódców artylerji z dowódcami oddziałów wspieranych;
- wysłaniu oddziałów łącznikowych do jednostek wspieranych;
- zorganizowaniu wszelkich środków łączności (telefon, sygnalizacja wzrokowa, gońcy);
- ułożeniu znaków umówionych.

97.

Wspieranie
chat zwartych
przez
artylerję.

4. Ubezpieczenie artylerji na postoju.

98. Służbę ubezpieczenia artylerji na postoju pełni zasadniczo znajdująca się z nią artylerji piechota lub kawalerja.

Ubezpieczenie
artylerji
przez inne
rodzaje
broni.

Baterje wystawiają warty wewnętrzne dla ochrony sprzętu i posterunki alarmowe dla ubezpieczenia bezpośredniego.

99. Jeżeli w wypadku wyjątkowym artylerja przebywa na postoju w miejscowości, w której niema oddziału piechoty lub kawalerji, wówczas strzeże sama wyjść z rejonów postoju, wystawiając w tym celu oddziały ubezpieczające.

Postój ubez-
pieczony ar-
tylerji bez
osłony.

5. Obrona przeciwlotnicza.

100.
Obrona prze-
ciwlotnicza
bierna.

Najlepsze zabezpieczenie przed obserwacją lotniczą dają marsze nocne. W dzień, zarówno podczas marszu jak i podczas zbiórek, odpoczynków i postojów, należy przedsięwziąć wszelkie środki obrony przeciw obserwacji powietrznej i napadom lotniczym (wypatrywacze).

W szczególności należy przestrzegać następujących przepisów.

Miejsca zbiórek i odpoczynków powinny być tak wybrane, aby utrudnić nieprzyjacielowi obserwację powietrzną. Nawet podczas najkrótszych postojów należy zawsze dbać o ukrycie, wyzyskując każdą osłonę (szopy, ocienione miejsca, lasy, sady, krzaki itp.). W braku osłon unikać zwartego ugrupowania, aby zmniejszyć cele w razie napadu lotniczego.

Na leżach lub podczas dłuższych postojów stale doskonalić i uzupełniać środki ochronne, budując zasłony sztuczne oraz schrony.

Podczas marszu, w razie ukazania się samolotów nieprzyjacielskich, dowódcy ukrywają swe kolumny, jeżeli możliwe, pod drzewami przydrożnymi lub w ich cieniu.

Jeżeli okoliczności na to pozwolą, należy kolumnę zatrzymać, najkorzystniej wzdłuż zasłony. Jeżeli chodzi o pośpiech, zatrzymanie kolumny w marszu celem schronienia się przed obserwacją lotniczą jest niedopuszczalne.

Na postojach, w razie ukazania się lotnika nieprzyjacielskiego, należy wszelki ruch wstrzymać. Organizuje się służbę alarmową, która sygnalizuje pojawienie się samolotu nieprzyjacielskiego. W nocy maskuje się lub gasi światła i ogień.

Zarówno w marszu jak i na postojach nie należy nigdy ograniczać się do obrony biernej, lecz wyzyskać również wszelkie środki obrony czynnej, przede wszystkim karabiny maszynowe, gotowe do użycia podczas marszu. Należy też pamiętać, że strzelanie ze zwykłych ciężkich karabinów maszynowych do samolotów ponad 1000 metrów jest bezcelowe.

Ogień z broni ręcznej powinien być prowadzony tylko przez oddziały zwarte pod dowództwem oficera. Ogień pojedynczy, prowadzony samorzutnie przez poszczególne żołnierzy, jest wzbroniony.

101.

Czynna obrona przeciwlotnicza.

ROZDZIAŁ K.

DZIAŁANIA ZACZEPNE.

1. Bój spotkaniowy.

102.
Charaktery-
styka dzia-
łania arty-
lerji.

W boju spotkaniowym należy odróżniać działania artylerji straży przedniej (przednich) od działania artylerji sił głównych. Działanie artylerji straży przedniej omawia szczegółowo § 92.

Z chwilą nawiązania przez straż przednią styczności z nieprzyjacielem zadaniem artylerji jest umożliwić piechocie rozwinięcie oraz zdobycie i utrzymanie terenu, którego posiadanie może wpłynąć korzystnie na dalszy przebieg walki.

Zadanie to często będzie wymagało od dowódcy kolumny decyzji jak najszybszego wsparcia straży przedniej przez większą część lub nawet całość artylerji.

Wsparcie to wykonywa dowódca artylerji kolumny przez szybkie rozwinięcie artylerji sił głównych. Uzgadnia on wtedy działania całej artylerji, wprowadzonej do walki.

Jeżeli dowódca kolumny nie powziął jeszcze ostatecznej decyzji co do kierunku

głównego działania, może zatrzymać część artylerji pod swemi rozkazami. Dowódcy tej części artylerji utrzymują stałą łączność z dowódcą artylerji kolumny, aby znać przebieg walki i móc w odpowiedniej chwili bez straty czasu rozwinąć swe jednostki.

Artylerję należy wysuwać możliwie ku przodowi, aby w razie powodzenia mogła jak najdłużej, nie zmieniając stanowisk, zapewnić wsparcie posuwającej się piechocie.

W razie niedostatecznej ilości artylerji piechoty należy przeznaczyć do wysunięcia pojedyncze działa lub plutony do zwalczania samochodów, pociągów pancernych i czołgów.

Przy wyborze punktów obserwacyjnych i stanowisk baterji należy mieć na względzie konieczność szybkiego otwarcia ognia, co będzie wymagało zajmowania przez baterje stanowisk w pobliżu punktów obserwacyjnych oraz możliwego skupienia dowódców baterji przy dowódcy dywizjonu.

Przydzielonych samolotów lub balonów na uwięzi użyje dowódca artylerji do rozpoznania i dozorowania celów dalekich albo wstrzeliwania.

W walce spotkaniowej, w początkowym okresie natarcia, kiedy położenie jeszcze się nie wyjaśniło, dowódcy arty-

103.
Uszykowanie
artylerji.

104.
Punkty obser-
wacyjne
i stanowiska
baterji.

105.
Użycie lot-
nictwa i ba-
lonów na
uwięzi.

106.
Rozkaz
artylerji.

lerji wydają krótkie, zazwyczaj ustne, rozkazy, obejmujące:

- położenie ogólne i zamiar dowódcy;
- wyznaczenie rejonów punktów obserwacyjnych i stanowisk;
- wyznaczenie pasów działań i zadań.

Dopiero po otrzymaniu rozkazów, regulujących całokształt działania, dowódcy artylerji wydają własne szczegółowe rozkazy, które określają:

- podział artylerji na grupy;
- wyznaczenie dywizjonów bezpośredniego wsparcia dla poszczególnych jednostek piechoty;
- plan ogni;
- przesunięcia;
- organizację łączności;
- uzupełnianie amunicji.

107. Przy ostatecznym przydziale artylerji bezpośredniego wsparcia do poszczególnych jednostek piechoty należy wziąć pod uwagę rozmieszczenie w terenie jednostek artylerji, które już zostały wprowadzone w bój w określonych pasach działania, przesuwanie bowiem lub przegrupowywanie artylerji podczas walki pozbawia piechotę wsparcia na czas dłuższy.

108.
Ognie
artylerji.

Do chwili wyjaśnienia położenia i zorganizowania łączności ognie artylerji nie mogą być ujęte w plan, ułożony zgóry przez dowódcę artylerji całości. Dowódcy baterji więc powinni posiadać pełną inicjatywę w ostrzeliwaniu celów, rozpoznanych

z ich punktów obserwacyjnych i torowaniu w ten sposób drogi piechocie. W miarę nawiązywania łączności z baterjami dowódcy dywizjonów, w myśl zadań piechoty, stosują w swych pasach działania ześrodkowania ognia, a wreszcie, skoro czas umożliwi zorganizowanie całości dowodzenia artylerją, natarcie zostaje poparte ogniem całej artylerji według ogólnego planu, uzgodnionego z dowódcą natarcia.

Plan ten obejmuje:

- kolejne ześrodkowania ognia i ognie oczyszczające na najbliższe cele natarcia;
- ognie na cele nagle ukazujące się, ulotne oraz ognie zaporowe, dla utrzymania ważnych punktów terenu zdobytego.

W walce spotkaniowej nadarzy się niejednokrotnie sposobność do zwalczania wykrytych baterji nieprzyjacielskich.

W miarę powodzenia natarcia przesuwanie artylerji naprzód odbywa się rzutami w obrębie dywizjonów, celem zapewnienia ciągłości wsparcia piechocie.

Przesuwania te odbywają się według planu przesunięć, ułożonego przez dowódcę artylerji całości, co nie zwalnia dowódców dywizjonów od inicjatywy zmiany stanowisk z chwilą, gdy ciągłość wsparcia piechoty tego wymaga.

Łączność między poszczególnemi dowóztwami artylerji, utrzymywaną w

109.
Przesuwanie
artylerji.

110.
Łączność.

pierwszym okresie walki spotkaniowej przez łączników konnych lub gońców pieszych, należy w najkrótszym czasie zastąpić połączeniem telefonicznem.

W walce spotkaniowej, wobec szybkich zmian położenia bojowego, wyjątkowo ważną rolę odgrywa ścisła łączność baterji z pierwszymi rzutami piechoty (patrz § 47).

Dowódcy kompanji balonowej i jednostki lotniczej wysyłają do dowódcy artylerji całości swych oficerów łącznikowych, zaopatrzonych w mechaniczne środki przewozowe.

111. Z chwilą rozpoczęcia walki spotkaniowej jest obowiązkiem dowódców artylerji w amunicję, podsunąć kolumny amunicyjne na odpowiednie odległości (patrz § 28).

2. Pościg.

112. W przewidywaniu pościgu należy zgóry przydzielić jednostki artylerji do oddziałów piechoty (kawalerji), aby z chwilą rozpoczęcia przez nieprzyjaciela odwrotu ścigające oddziały miały zapewnione bezwzględne wsparcie artylerji.

Stąd wyniknie decentralizacja dowodzenia artylerją, a inicjatywa i samodzielność niższych dowódców artylerji nabiorą rozstrzygającego znaczenia.

Pozostała artylerja, szczególnie artylerja dalekonośna, będzie ostrzeliwała cofającego się nieprzyjaciela aż do granic swej donśności, wykorzystując własną

obserwację oraz dane, dostarczone przez obserwację powietrzną.

W pierwszym okresie pościgu, kiedy nieprzyjaciół cofa się krok za krokiem, zadaniem artylerji będzie podtrzymać ciągłość ognia przez posuwanie się rzutami. Jeżeli nieprzyjacielowi uda się oderwać, wówczas będzie chodziło o dopędzenie go i związanie w walce; wtedy artylerja jednostek pościgowych maszeruje z niemi aż do chwili otwarcia ognia.

Przewidywania wyższych dowódców artylerji w tym okresie walki idą w kierunku zapewnienia sobie możności ponownego scentralizowania dowodzenia artylerją z chwilą, gdy się trafi na nowy opór; wtedy bowiem artylerja stanie wobec zadania jak najszybszego złamania przeciwnika albo zabezpieczenia powodzenia, osiągniętego przez pościg.

Nietylko celność ognia ale i jego wpływ moralny odgrywa w pościgu wielką rolę.

3. Natarcie w walce ruchowej.

a) *Działania wstępne.*

W miarę zbliżania się do nieprzyjaciela dowódca całości decyduje się albo tylko zabezpieczyć piechocie przejście przez miejsca szczególnie ważne (np. ciążniny), albo zorganizować ciągłą gotowość do wsparcia piechoty.

Dowódca artylerji, wykonywając te za-

113.
Sposoby
działania.

dania, nakazuje baterjom zajęcie stanowisk i przygotowanie się do strzelania w rejonach kolejno zgóry oznaczonych, bądź też organizuje przesuwanie artylerji rzutami.

114. Przesuwanie rzutami polega na tem, że podczas, gdy pierwszy rzut baterji stoi na stanowisku, gotowy do strzelania, drugi przesuwa się, zajmując stanowiska w odległości około 3 km przed pierwszym. Z chwilą osiągnięcia gotowości bojowej przez rzut wysunięty przesuwa się rzut tylny. W ten sposób długość drogi dla każdego rzutu wynosi około 6 km.

Przesuwanie artylerji odbywa się zazwyczaj rzutami baterji w obrębie dywizjonów, przyczem w dywizjonach trzybateryjnych kolejne rzuty tworzą dwie baterje, a trzecia bateria posuwa się stale w kolumnie marszowej całości, gotowa każdej chwili do zajęcia stanowiska.

Przy większej ilości artylerji w stosunku do oddziałów wspieranych można ją również przesuwać rzutami całych dywizjonów, w ten sposób jednak, aby ciągłość ognia była zapewniona.

Przesuwania artylerji rzutami nie należy rozpoczynać przedwcześnie.

Artylerja ciężka i górska, posuwając się rzutami, nie nadaje zazwyczaj za wspieraną piechotę; podobnie i artylerja, działająca z kawalerją w szyku konnym.

Dowódcy dywizjonów wyznaczają rejony punktów obserwacyjnych i stanowisk baterij przeważnie na podstawie mapy lub też — rozpoznania terenu w czasie marszu i meldunków zwiadowców.

Należy wybierać o ile możności punkty obserwacyjne w pobliżu osi marszu, a stanowiska baterij blisko punktów obserwacyjnych, aby zajęcie stanowisk i nawiązanie łączności trwało jak najkrócej. Przedewszystkiem należy się posługiwać konnemi patrolami telefonicznemi, które po nawiązaniu łączności i uzupełnieniu sprzętu zostają natychmiast luzowane przez patrole piesze i pozostają następnie w pogotowiu w pobliżu dowódców baterij.

Dowódcy dywizjonów określają dowódcom baterij, zajmującym stanowiska, ich zadania, polegające przeważnie na przygotowaniu danych ognia na zamienne punkty terenu w pobliżu osi posuwania się albo w kierunkach, z których ukazanie się nieprzyjaciela jest prawdopodobne, oraz na ciągłej obserwacji terenu przed posuwającymi się własnymi oddziałami.

Rozpoczęcie ognia następuje bądź na żądanie piechoty, bądź z inicjatywy dowódców baterij, według wytycznych, otrzymanych od dowódców dywizjonów.

Wszelkie rozkazy, wydawane w tym okresie przez dowódców artylerji, są bardzo krótkie, przekazywane ustnie przez łączników lub zapomocą umówionych znaków.

115.
Punkty obserwacyjne i stanowiska baterij.

116.
Zadania artylerji.

117.
Rozkazodawstwo.

118.
Łączność
z piechotą.

Łączność z piechotą jest zapewniona w tym okresie — poza osobistą stycznością dowódców — przez wydzielony za-
wczasu oddział łącznikowy artylerji oraz
znaki umówione.

b) Przygotowanie i wykonanie natarcia.

119.
Organizacja
dowodzenia
artylerją.

Natarcie w walce ruchowej można przeprowadzić nawet z artylerją liczebnie słabą, ale będzie to wymagało zawsze, już w okresie początkowym, uzgodnienia działania całości artylerji, a zatem centralizacji dowodzenia.

120.
Podział
artylerji.

Podział artylerji na grupy będzie wynikał z zamiaru dowódcy, położenia, ilości artylerji i warunków terenowych.

Naogół podział ten będzie polegał na utworzeniu grup bezpośredniego wsparcia z głównych sił artylerji i wyznaczeniu czasowem lub stałem jednostek ogólnego działania.

121.
Uszykowanie
artylerji.

Rejony stanowisk baterji bezpośredniego wsparcia powinny się znajdować o ile możliwości w pasie natarcia jednostek wspieranych celem zabezpieczenia łatwej łączności. Niejednokrotnie trzeba będzie przegrupować artylerję, która już działała. Poza tem jednak jest wskazane umieścić pojedyncze baterje poza pasem, aby mogły strzelać ogniem skośnym, najdogodniejszym do obezwładnienia obsady okopów.

Zajęcie dogodnych punktów obserwacyjnych poza zasadniczym pasem działania jest dopuszczalne.

Całość rozmieszczenia artylerji powinna być o tyle wysunięta ku przodowi, aby mogła w razie powodzenia zapewnić piechocie wsparcie jak najdłużej bez potrzeby zmiany stanowisk; jednak ugrupowanie w głąb należy zachować.

W związku z zamierzonymi ześrodkowaniami ognia stanowiska baterji powinny dawać możność jak najszerszego ostrzału.

Należy unikać skupiania punktów obserwacyjnych.

Jeżeli teren jest niepokryty a przewaga lotnictwa nieprzyjacielskiego utrudnia ukryte zajęcie stanowisk, przegrupowanie artylerji do natarcia odbędzie się w nocy. Będzie to wymagało wykonania zwiazków za dnia i dokładnego wytyczenia dojazdów do stanowisk.

Rozkaz bojowy dowódcy artylerji całości oraz rozkazy bojowe dowódców grup i dywizjonów powinny być opracowane w porozumieniu z dowódcami piechoty odpowiednich szczebli, zwłaszcza w odniesieniu do planu ogni.

Szczegóły co do rozkazów omawiają paragrafy 16, 17 i 18.

Ognie artylerji są ujęte w planie, opierającym się na rozpoznaniu celów, na ilości posiadanej amunicji oraz na określeniu

122.
Rozkazodawstwo.

123.
Ognie
artylerji.

warunków rozpoczęcia i ukończenia poszczególnych ogni.

Rozpoczęcie i przerwanie ogni następuje zasadniczo na umówiony znak oddziału wspieranego albo na podstawie obserwacji artylerji z inicjatywy prowadzącego ogień; wyjątkowo według rozkładu czasu.

Plan ten obejmuje:

— *Przygotowanie artyleryjskie*, którego celem jest głównie obezwładnienie nieprzyjaciela a w razie potrzeby poczynienie wyrw w drutach kolczastych.

Przygotowanie artyleryjskie budzi czujność przeciwnika i daje mu czas na podciągnięcie odwodów; to też w natarciu w walce ruchowej należy je skrócić do kilkunastu lub nawet kilku minut albo zupełnie zaniechać.

— *Ognie, wspierające natarcie* w postaci *ześrodkowań*, obejmujących kolejno poszczególne cele natarcia i *ognie oczyszczające*.

W miarę zbliżania się piechoty do przedmiotu natarcia natężenie ognia powinno stopniowo wzrastać i osiągnąć najwyższy stopień w czasie, gdy piechota zbliża się na odległość szturmową; wówczas ogień artylerji należy przesunąć, aby nie zagrażał własnej piechocie. Korzystne będzie przytem stosowanie nierównomiernych przerw między poszczególnymi nawałami ogniwami, celem wykorzystania przez piechotę chwili silnego ognia artylerji własnej do szybkiego posunięcia się

naprzód. Czas trwania tych ogni należy oznaczyć tak, aby pierwsze jednostki piechoty mogły zająć przedmiot natarcia bezpośrednio po ostatnich pociskach artylerji.

Najodpowiedniejsze miejsca do ześrodkowań stanowić będą: wykryte lub domniemane skupienia karabinów maszynowych, obsadzone okopy nieprzyjacielskie i inne przedmioty, najwięcej zagrażające posuwającej się piechocie.

Do ogni wspierających należą też *ognie zaporowe*, przygotowane dla utrzymania zdobytych ważnych celów natarcia oraz *ognie na cele nagle ukazujące się*.

— *Ognie osłaniające* w formie osłepiania punktów obserwacyjnych oraz ześrodkowań na miejsca przypuszczalnego skupienia nieprzyjaciela do przeciwnatarcia bądź też na urządzenia boczne.

— *Ognie obezwładniające na wykryte baterje*.

Na wszystkie ognie, zawarte w planie, należy określić zużycie amunicji.

Szczegóły, dotyczące wykonania ogni oraz zużycia amunicji, zawiera rozdział N.

Przesunięcia artylerji należy wykonywać tak, aby ciągłość ognia była utrzymana. Zarówno przesunięcia baterji, jak też dowieszenie potrzebnej amunicji, powinny być zgóry przewidziane i odpowiednio przygotowane.

124.
Przesuwanie
artylerji
w czasie
natarcia.

W związku z posuwaniem się piechoty trzeba przewidzieć możność przedłużenia

125.
Łączność.

połączeń telefonicznych, a w tym celu należy zaopatrzyć w dostateczną ilość kabla tak oddziały łącznikowe, jak i wysuniętych do pierwszych rzutów obserwatorów bateryjnych.

Łączność między organami obserwacji powietrznej i dowództwem artylerji całości powinna być zapewniona przez oficerów łącznikowych, którzy przede wszystkim wykorzystują do swych zadań specjalną linię dywizji do lotnictwa i balonów.

126. Amunicja, przewidziana w planie ognia, Zopatrwanie powinna być przed natarciem zwieziona w amunicję. do baterji.

Punkty zaopatrywania i stanowiska dywizjonowych kolumn amunicyjnych powinny się znajdować jak najbliżej rejonu stanowisk baterji.

4. Działania zaczepne w szerokim pasie.

127.
Zasady
ogólne.

W działaniach zaczepnych w szerokim pasie do poszczególnych oddziałów piechoty (kawalerji) przydziela się artylerję w ilości, odpowiadającej ich zadaniom i zamierzeniu dowódcy całości.

Oddziałom, mającym wykonać zadanie główne, przydziela się najwięcej artylerji.

Wewnątrz poszczególnych grup należy dążyć do centralizacji dowodzenia artylerją.

Dowódcy artylerji działają na podstawie rozkazów dowódców jednostek, do których zostali przydzieleni; jednakże

utrzymanie łączności z przełożonym dowódcą artylerji jest nadal ich obowiązkiem; ułatwi to, gdy zajdzie potrzeba, scentralizowanie dowodzenia artylerją.

Co do działania artylerji obowiązują naogół zasady natarcia w boju spotkaniowym i w walce ruchowej.

5. Natarcie w walce pozycyjnej.

Natarcie w walce pozycyjnej wymaga wsparcia ogniem silnej artylerji, wobec czego artylerja organiczna będzie zazwyczaj wzmocniona. Dokładne przygotowanie artylerji do natarcia, w szczególności wprowadzenie artylerji przydzielonej, jej ustawienie na stanowiskach, zwiezenie amunicji, podział artylerji na grupy, scentralizowanie dowodzenia, dokładne rozpoznanie celów, szczegółowe uzgodnienie z piechotą poszczególnych ogni, — wszystko to będzie wymagało czasu.

Aby osiągnąć zaskoczenie, należy przygotowania zachować w ścisłej tajemnicy.

Dowódcą artylerji natarcia jest zasadniczo dowódca artylerji tej jednostki, która dotychczas działała na odcinku natarcia.

Dowódca artylerji całości, przed wprowadzeniem artylerji przydzielonej, zawiadamia jej dowódców o położeniu, daje im zadania i wyznacza rejony punktów obserwacyjnych oraz stanowisk baterij.

Poza tem dowódcy artylerji przydzielo-

128
Zasady
ogólne.

129.
Wprowadze-
nie artylerji
przydzie-
lonej.

nej informują się u dowódców jednostek artylerji, stojącej już na stanowiskach, o szczegółach pozycji nieprzyjaciela, o uzyskanych danych wstrzeliwania, uzupełniając je przez własną obserwację. Prace przygotowawcze, jak połączenia telefoniczne, zdjęcia fotograficzne, obliczenia danych na różne cele, przygotowanie miejsc na amunicję i t. p., powinny być ukończone przed przybyciem sprzętu.

Wprowadzenie sprzętu następuje zasadniczo w nocy, poprzedzającej natarcie.

130. W uszykowaniu artylerji obowiązują
Uszykowanie naogół zasady, wyłuszczone w § 121.
artylerji.

Przy uszykowaniu artylerji w natarciu należy wziąć pod uwagę dane dokonanych wstrzeliwań i zapewnić ich przekazanie baterjom wprowadzonym.

131. Sztab dowódcy artylerji całości centrali-
Centrali- zacja, porównywa i uzgadnia dane wszyst-
zacja da- kich rodzajów obserwacji. Tabele spół-
nych rzędnych celów, rozpoznanych na podsta-
obserwacji. wie tych prac, przesyła dowódca artyle-
rji całości zainteresowanym dowódcom.

132. Zaskoczenie ogniem artylerji przy na-
Prace topo- tarcu w walce pozycyjnej jest jednym
graficzne. z głównych czynników powodzenia; z tego
powodu należy ograniczyć do minimum wstrzeliwanie, obliczając dane ognia na podstawie przygotowania topograficznego oraz maskować wstrzeliwanie (wstrzeliwa-

nie jednym działem, wstrzeliwanie do celów pomocniczych i t. p.).

W tym celu dowódca artylerji całości nakazuje przydzielonym oddziałom służby geograficznej:

- założenie lub zgęszczenie sieci trygonometrycznej dla całości odcinka;
- założenie odnośnych kierunku i określenie zboczenia magnetycznego (uchylenia magnetycznego) w pasach, wyznaczonych przez dowódców artylerji.

Organizacja dowodzenia, podział i rozkazodawstwo są naogół oparte na tych samych zasadach, co w natarciu w walce ruchowej (patrz paragrafy 119 i 122), i przyczem jednak należy unikać rozrywania związków taktycznych. Rozkazy będą opracowane bardziej szczegółowo i zaopatrzone w szkice, fotografie lotnicze i t. p.

Zasady co do rozpoczęcia i ukończenia oraz sposobu wykonania ogni, wymienione w § 123, mają i tu swe zastosowanie. Stosowanie ogni według rozkładu czasu jest możliwe, gdy się posiada dużą przewagę środków nad nieprzyjacielem, zwłaszcza amunicji, a ponadto, gdy noc lub nieprzejrzystość terenu utrudnia obserwację.

W planie ogni, poza ogniami, objętymi § 123, należy ewentualnie przewidzieć:

- *w przygotowaniu artyleryjskiem —*
ognie niszczące na umocnienia i do-

133.
Organizacja
dowodzenia,
podział
i rozkazo-
dawstwo.

134.
Ognie
artylerji.

kładnie rozpoznane baterje nieprzyjacielskie;

- *w czasie natarcia* — *zaporę ruchomą na niektórych odcinkach natarcia, obezwładnianie wykrytej artylerji nieprzyjacielskiej przez specjalnie do tego wyznaczone grupy*;
- *wzbranianie.*

135
Plan przesunięć
artylerji.

Plan przesunięć powinien się opierać na dokładnem rozpoznaniu terenu własnego i nieprzyjacielskiego i przewidywać:

- drogi dojazdowe, przyszłe rejony stanowisk i punktów obserwacyjnych dla każdej jednostki artylerji;
- czas rozpoczęcia zmiany stanowisk (znak, rozkaz) oraz kolejność;
- stanowiska przesuniętych składów lub kolumn amunicyjnych;
- naprawę zniszczonych dróg, któremi ma artylerja maszerować;
- wyznaczenie kolumn przewozowych do dowiezienia amunicji, pozostałej na opuszczonych stanowiskach.

136.
Łączność.

Łączność jak w § 125 a poza tem co do połączeń telefonicznych należy:

- zasadniczo budować linje dwuprzewodowe;
- połączenia z punktami obserwacyjnymi oraz wszelkie inne, przechodzące przez miejsca ostrzeliwane, budować różnemi drogami;
- wyznaczać patrole, kontrolujące stale linje;

- maskować centrale oraz ukrywać przewody przy punktach obserwacyjnych;
- w przewidywaniu przesunąć przedłużyć sieć ogniową artylerji jak najdalej wprzód.

ROZDZIAŁ L.

DZIAŁANIA OBRONNE.

1. Obrona stała.

137.
Zasady
ogólne.

Silny ogień artylerji, wykonany w odpowiednim czasie na dobrze wybrane cele, może spowodować niepowodzenie natarcia nieprzyjaciela przez:

- zduszenie go ogniem w samym zarodku;
- powstrzymanie natarcia, gdy ono już się rozwinęło;
- wreszcie głównie przez popieranie działań obronnych piechoty (kawalerji) oraz jej przeciwuderzeń i przeciwnatarć.

W obronie obowiązuje:

- centralizacja dowodzenia, aby móc łatwo rozporządzać ogniem większej ilości dział na zagrożonych miejscach obrony;
- ścisła współpraca z piechotą w celu określenia celów dla artylerji;
- dokładne rozpoznanie przedpola obrony;

- zaznajomienie się wszystkich dowódców artylerji z pozycją obroną dla celowego użycia artylerji na wypadek wdarcia się nieprzyjaciela.

Większość artylerji wyznacza się jako artylerję bezpośredniego wsparcia.

Poszczególne jednostki artylerji bezpośredniego wsparcia działają przede wszystkim w pasach działania jednostek piechoty (kawalerji), które wspierają. Przewidywanie ognia tych jednostek artylerji na korzyść jednostek sąsiednich jest obowiązkiem dowódców.

Pozostała część artylerji stanowi artylerję ogólnego działania, która:

- zasila i przedłuża działanie artylerji bezpośredniego wsparcia;
- zwalcza wykrytą artylerję nieprzyjacielską i inne cele dalekie.

Nawet posiadanie liczebnie słabej artylerji nie zwalnia dowódcy artylerji od wydzielenia artylerji ogólnego działania.

Jeżeli ilość artylerji piechoty okaże się niewystarczającą, należy wyznaczyć poszczególne działa z artylerji dywizyjnej jako przeciwzołgowe i przeciwszturmowe do strzelania nawprost. Działa te, ukrwte w pierwszych rzutach i dobrze zamaskowane, mogą być użyte dopiero z chwilą ukazania się celów.

Stanowiska artylerji powinny być ugrupowane w głąb tak, aby wszystkie baterje mogły wykonać ogień zaporowy przed po-

138.
Podział
artylerji
i jej zada-
nia.

139.
Uszykowanie
artylerji.

zycją główną, część z nich przed linią czat, a część wreszcie powinna mieć stanowiska, umożliwiające ostrzeliwanie pozycji głównej. W zasadzie cała artylerja obrony zajmuje stanowiska za pozycją główną; wyjątek stanowią jednostki, wysunięte do pozycji głównej albo nawet czasowo przed nią (o ile linia czat jest bardzo wysunięta ku przodowi).

Ugrupowanie w głąb artylerji liczebnie mocnej uskutecznia się dywizjonami; w przeciwnym wypadku — baterjami w dywizjonach.

W obronie stałej korzystne jest rozmieszczenie poszczególnych baterij (plutonów) poza pasem działania wspieranych przez nie jednostek, aby miały możność działania ogniem skośnym.

140. Każda bateria powinna mieć jedno lub kilka stanowisk zapasowych, aby w razie wykrycia jej przez nieprzyjaciela mogła zmienić stanowisko bez dużej straty czasu.

Stanowiska baterij i punkty obserwacyjne

Dane nakazanych ogni powinny być wyliczone dla wszystkich stanowisk każdej baterji.

Zaleca się urządzenie baterij pozornych oraz wyznaczanie pojedynczych plutonów (dział) wędrownych.

Stanowiska pozorne mają na celu mylenie obserwacji naziemnej, a przedewszystkiem powietrznej. Powinny one mieć wszelkie cechy stanowisk zajętych (drogi

dojazdowe, ścieżki, roboty, odświeżanie maskowania itd.).

Plutony wędrowne, zmieniając kolejno stanowiska, mają zadanie wykonywać ogień, których nie należy prowadzić ze stanowisk normalnych ze względu na możliwość zdradzenia ich; poza tem przyczyniają się one do zmylenia nieprzyjaciela (oddziałów pomiarowych) co do rozmieszczenia artylerji własnej.

Stanowiska wszystkich baterji powinny być urządzone obronnie na wypadek natarcia wręcz oraz rozbudowane i zamaskowane (patrz paragrafy 38 do 41).

Niezbędne jest również rozpoznanie zawczasu stanowisk w tyle, na wypadek wtargnięcia nieprzyjaciela do pozycji. Dla tych stanowisk należy również wyliczyć dane ognia; pożądane jest przygotowanie dla nich zapasu amunicji.

Jeżeli artylerję odcinka ma zasilić artylerja przydzielona, trzeba dla niej zawczasu wyznaczyć względnie przygotować stanowisko i punkty obserwacyjne.

Każda bateria powinna mieć kilka punktów obserwacyjnych, umożliwiających obserwację przydzielonego pasa obrony. Główny punkt obserwacyjny baterji powinien być tak wybrany, aby dawał wgląd w cały pas działania, zarówno wszerz jak wgłąb, oraz umożliwiał ciągłość kierowania ogniem.

Z pośród punktów obserwacyjnych baterji jeden powinien umożliwić wgląd do pozycji głównej; poza tem należy prze-

widzieć punkty obserwacyjno - alarmowe w pobliżu stanowisk baterji.

141.
Przesuwanie
artylerji.

Dla zachowania ciągłości ognia przesuwanie artylerji odbywa się stopniowo, na uprzednio przygotowane stanowiska. O ile możliwości należy wycofać najwcześniej baterje, najbardziej wysunięte ku przodowi i najmniej ruchliwe.

Niekiedy warunki walki mogą wymagać pozostawienia niektórych baterji na stanowiskach aż do ostatniej chwili. W razie konieczności opuszczenia sprzętu należy zabrać te części działa, których brak uniemożliwia natychmiastowe jego użycie; gdy niema nadziei odzyskania sprzętu, obsługa niszczy go przed opuszczeniem.

142.
Prace topo-
graficzne.

W obronie stałej obliczanie danych ognia powinno się opierać na dokładnem przygotowaniu topograficznem.

143.
Ognie
artylerji.

W obronie stałej przewiduje się następujące ognie:

A. Przed natarciem nieprzyjaciela.

— *Ognie dalekie wzbraniające.* Wykonują się je na drogi, skrzyżowania dróg i miejscowości; mają one na celu utrudnić nieprzyjacielowi podciągnięcie odwodów i zaopatrywanie wojska w amunicję i żywność albo, jeżeli oczekujemy zbliżającego się

nieprzyjaciela, ogień te będą miały zadanie zmuszenia go do zatrzymania oraz zdradzenia sił i kierunku natarcia.

Ogień te należy o ile możliwości obserwować.

- *Ogień nękające* — przeważnie w przerwach walki.
- *Ogień zapobiegawcze* na nieprzyjaciela, gotującego się do natarcia.

B. Podczas natarcia nieprzyjaciela:

- Ogień (wynikające z obserwacji) na nieprzyjacielską piechotę, opuszczającą podstawę wyjściową natarcia (zwłaszcza jej karabiny maszynowe, i inne cele ruchome). W miarę zbliżania się nieprzyjaciela natężenie tych ogní wzmacnia się do chwili, kiedy się przekształca w ogień zaporowy.
- *Ogień zaporowy* w miejscach umówionych z piechotą. a mianowicie jeden system przed linią czat, jeden przed pozycją główną i jeden wewnątrz tej pozycji.

W wypadku dużego oddalenia linii czat od pozycji głównej może się okazać poza tem potrzeba przygotowania ogní zaporowych na niektóre miejsca na przedpolu, dzielącym te dwie pozycje.

Ognie zaporowe mają szczególne zastosowanie w złych warunkach obserwacji (noc, mgła, teren pokryty).

— *Ognie oczyszczające* celem uzupełnienia ogni zaporowych.

— *Ognie wspierające przeciwuderzenia i przeciwnatarcia*

Jeśli ilość amunicji nie przekracza normalnego zaopatrzenia (6 jednostek w dywizji piechoty), należy ją głównie przeznaczyć na ognie zaporowe i oczyszczające. W miarę gromadzenia zapasów amunicji można plan ogni stopniowo rozszerzyć na wszystkie ognie, wyszczególnione wyżej.

Przy dostatecznej ilości sprzętu pożądanе jest zwalczanie wykrytej artylerji.

Wszystkie ognie są ujęte w uzgodnionym z piechotą planie ogni, zaopatrzonym w odpowiednie szkice i oleaty (patrz załącznik 3). Warunki techniczne wykonania tych ogni zawiera rozdział N.

144.
Łączność.

W obronie stałej łączność powinna być całkowita i zgóry przygotowana. Wszystkie punkty obserwacyjne, tak główne jak i pomocnicze, stanowiska baterji (o ile możliwości zapasowe stanowiska baterji), przodków i kolumn amunicyjnych muszą mieć stałe i pewne połączenia telefoniczne; poza tem punkty obserwacyjne i stanowiska baterji, ewentualnie także stanowiska dowództw, powinny mieć, jeśli teren na to pozwala, założoną i wypróbowaną łączność wzrokową.

Urządzenia telefoniczne muszą być maskowane, a w rejonach najbardziej zagrożonych o ile możliwości prowadzone pod ziemią.

Należy ustalić i wypróbować z piechotą znaki umówione, zwłaszcza co do żądania ogni zaporowych.

Każda bateria, która ma przewidziany ogień zaporowy, wystawia stałe posterunki alarmowe w bezpośredniej bliskości baterji; posterunek ma zadanie ustawicznego obserwowania nakazanego kierunku (ustalone miejsce oddania sygnału świetlnego) i alarmowania obsługi w razie zażądania ognia zaporowego.

Dla ułatwienia łączności z piechotą stanowiska dowódców jednostek bezpośredniego wsparcia należy wybierać najbliższej stanowisk dowództw wspieranej piechoty. Łączność piechoty z artylerją powinna być w każdym razie zapewniona przez oddziały łącznikowe i wysuniętych do pierwszego rzutu obserwatorów baterji.

Dowódcy jednostek artylerji ogólnego działania muszą mieć połączenia z jednostkami artylerji bezpośredniego wsparcia w celu umożliwienia natychmiastowego zasilenia jej ogniem własnym.

Obrona wymaga znacznej ilości amunicji, a jednocześnie obrona stała pozwala zasadniczo na zwieźnienie i zmagazynowanie tej amunicji przy stanowiskach baterji. Każda bateria zatem powinna wybudować odpowiednią ilość schronów amunicyjnych

145.
Zaopatry-
wanie
w amunicję.

i złożyć w nich amunicję w ilości, określonej rozkazem obrony.

Również należy przewidzieć zmagazynowanie większej ilości amunicji w wysuniętych składach.

146.
Obrona
doraźna.

Jeżeli niema czasu na organizację obrony skutkiem bezpośredniego zagrożenia, wówczas obowiązuje decentralizacja dowodzenia artylerją. Głównem jej zadaniem będzie wtedy przygotowanie ogni zaporowych w bezpośrednim porozumieniu ze wspieranemi przez nie jednostkami piechoty (kawalerji).

Wyżsi dowódcy artylerji, nie mając dokładnych wiadomości o położeniu piechoty pierwszego rzutu, nie będą mogli zazwyczaj wpłynąć na utworzenie jednolitego systemu ogni obronnych.

W miarę czasu dowódca artylerji całości zmierza do ujęcia działań obronnych artylerji w jednolity system, według zasad, wyszczególnionych wyżej.

2. Obrona ruchowa.

147.
Zasady
ogólne.

W obronie ruchowej główne siły artylerji przeznacza się do wsparcia działań zaczepnych albo przeciwdziałania, a tylko część artylerji pozostawia się w składzie oddziałów, przeznaczonych do działań opóźniających lub obrony stałej, wyjątkowo — do ubezpieczenia.

Pożądane jest użycie, w miarę możliwości, artylerji sił głównych jako artylerji

ogólnego działania do wsparcia oddziałów, walczących na odcinku obrony stałej; artylerja ta jednak musi zachować całkowitą gotowość działania z siłami głównymi.

Działanie artylerji opiera się głównie na zasadach natarcia w boju spotkaniowym lub w walce ruchowej oraz na zasadach opóźniania albo obrony stałej.

3. Wycofanie i odwrót.

Artylerja, wyznaczona do krycia wycofywania, powinna być możliwie liczna i móc rozwinąć jak największą siłę ognia. Pozostaje ona jak najdłużej na stanowiskach; przy silnym naporze nieprzyjaciela położenie może n'jednokrotnie wymagać nawet poświęcenia części sprzętu.

Pożądane jest, aby dowodzenie tą artylerją było ześrodkowane w rękach jednego dowódcy, który kieruje jej ogniem (oznacza miejsca ześrodkowań ognia, miejsca ogni zaporowych i oczyszczających oraz wzbraniających) i — stosownie do wytycznych dowódcy całości — reguluje stopniowy odmarsz poszczególnych jednostek.

Przy wycofywaniu się w nocy ilość artylerji, pozostawionej przy piechocie, będzie mała (poszczególne plutony, nawet działony), ograniczona do potrzeby zamknięcia ogniem najważniejszych dróg pościgowych nieprzyjaciela,

148.
Działania
artylerji
w okresie
wycofania

149.
Działania
artylerji
w odwrocie.

Do straży tylnej przydziela się możliwie liczną artylerję (patrz § 93). Reszta powinna w najkrótszym czasie osiągnąć rejon nowych podstaw działania; dowódcy wraz ze zwiadami wyprzedzają ją o tyle, aby zajęcie nowych stanowisk i zorganizowanie dowodzenia nie uległo zwłoce.

Artylerja straży tylnej rozpoczyna ogień na dużej odległości, aby zmusić nieprzyjaciela do wczesnego rozwinięcia. Będzie to wymagało punktów obserwacyjnych, pozwalających na możliwie daleki wgląd w przedpole i ustawienie artylerji jak najbliżej oddziałów wspieranych. Baterje prowadzą ogień w ten sposób, aby pod jego osłoną piechota (kawalerja) straży tylnej mogła wykonać swe zadania.

Jeżeli w toku walki zachodzi potrzeba przesuwania baterji, odbywa się to rzutami w tył. Jeżeli nieprzyjaciel nie napiera a straż tylna rozpoczyna marsz, artylerja opuszcza stanowiska i maszeruje w kolumnie.

W tym wypadku powinna być stale przygotowana do szybkiego zajęcia stanowisk i otwarcia ognia. Wymagać to będzie ciągłej pracy zwiadów.

Rola dowódcy artylerji straży tylnej wyraża się w określeniu zadań dowódców poszczególnych jednostek artylerji oraz w oznaczeniu zużycia amunicji. Inicjatywa, rozpoczęcie i prowadzenie ognia pozostawione jest niższemu dowódcowi artylerji (dowódcy baterji, plutonów).

Należy zazwyczaj przydzielać poje-

dyńcze działa lub plutony do kompanji (szwadronu) tylnej, o ile ona nie rozporządza artylerją piechoty, głównie dla odparcia broni pancernych.

Jeżeli straż tylna wykonywa przeciw-natarcie, dowódca artylerji straży tylnej organizuje poparcie tego działania w myśl zasad, podanych w rozdziale o natarciu w boju spotkaniowym.

4. Działania opóźniające.

W działaniach opóźniających artylerja rozpoczyna ogień z dużej odległości. Wymaga to wysuniętych stanowisk i punktów obserwacyjnych. pozwalających na możliwie daleki wgląd w teren nieprzyjacielski. Ogień prowadzi się w postaci częstych szybkich seryj, aby wywołać złudzenie licznej artylerji. Będzie tu wiele sposobności do zaskoczenia ogniem i zadania strat posuwającym się zbyt nieostrożnie zwartym oddziałom nieprzyjaciela.

Ostrzeliwać należy nietylko cele, pojawiające się na przedpolu jednostek wspieranych, ale każdy widoczny cel, zwłaszcza na skrzydłach.

Artylerja pomaga oddziałom opóźniającym wycofać się i w tym celu zmienia stanowiska rzutami (baterjami, plutonami a nawet działonami).

W działaniach opóźniających następuje decentralizacja dowodzenia.

Poszczególني dowódcy jednostek arty-

Regulamin artylerji.

150.
Zadania
artylerji.

151.
Rola do-
wódców
artylerji.

lerji mają inicjatywę działania w ramach oddziałów wydzielonych, do których należą. Dowódcy tych oddziałów określają w porozumieniu z dowódcami jednostek artylerji kolejne pozycje opóźniające, a decyzja ich pod tym względem powinna przede wszystkim zależeć od zapewnienia jednostkom artylerji dobrych punktów obserwacyjnych.

Dowódcy baterji (plutonów), powinni zwracać uwagę na wczesne rozpoznanie dróg odwrotowych.

Rola dowódcy całości artylerji polega na:

- przedstawieniu dowódcy, prowadzącemu działania opóźniające, projektu podziału jednostek artylerji między poszczególne oddziały wydzielone;
- wydzieleniu i rozporządzaniu odwodem artylerji w myśl wskazówek dowódcy całości;
- zorganizowaniu uzupełnienia amunicji poszczególnych jednostek artylerji;
- utrzymaniu łączności (telefon, łącznicy konni, znaki umówione) z poszczególnymi jednostkami artylerji, aby móc je skupić, skoro zajdzie tego potrzeba i możliwość.

5. Obrona pozycyjna.

152.
Zasady
ogólne.

Przeciągająca się obrona stała przestacza się zwykle w obronę pozycyjną.

Organizacja i działania artylerji w obro-
nie pozycyjnej opierają się na zasadach
obrony stałej.

Czas i możność nagromadzenia dużej
ilości środków technicznych pozwala na
znaczące spotęgowanie działań artylerji.

Organizacja działań artylerji narasta
stopniowo, drogą kolejnych rozkazów i in-
strukcyj, które przedewszystkiem regulują.

- codzienne wykonanie ogni i zużycie
amunicji;
- wykonanie ogni zaporowych, zasad-
niczych i przypuszczalnych, dzien-
nych i nocnych;
- wsparcie przeciwnatarć na różnych
odcinkach obrony;
- zorganizowanie prac topograficznych
i przygotowanie dokładnych spół-
rzednych celów, wykrytych przez
obserwację naziemną, powietrzną
i baterje pomiarowe;
- zwalczanie czołgów;
- ulepszenie sieci łączności i wypró-
bowanie znaków umówionych z pie-
chotą;
- budowę schronów, umocnień, skła-
dów amunicji;
- obronę przeciwlotniczą;
- obronę przeciwgazową;
- szkolenie oddziałów.

ROZDZIAŁ M.

DZIAŁANIA W SZCZEGÓLNYCH WARUNKACH.

1. Działania artylerji z kawalerją.

153.
Charakte-
rystyka.

Artylerję, wchodzącą w skład wielkiej jednostki kawalerji, powinna cechować wielka ruchliwość, pozwalająca działać przez zaskoczenie i umożliwiającą wykonywanie szybkich przesunień pozycji ogniowych ku przodowi (po przełamaniu chwilowego oporu) lub ku tyłowi (w razie przejścia do walki opóźniającej).

Ruchliwość polega nie tylko na szybkości marszowej oraz szybkim wyjeździe na pozycję, ale także na szybkości zwiadów artyleryjskich, nawiązywaniu łączności i szybkim wykonaniu wszystkich przygotowań do otwarcia ognia.

154.
Artylerja
w straży
przedniej
i tylnej.

Rola artylerji straży przedniej w działaniach kawalerji nie różni się w zasadzie od działania artylerji straży przedniej związków piechoty.

Artylerja straży przedniej szybkim rozpoczęciem ognia na żywe i widoczne

cele przeciwnika ułatwi i przyspieszy ruch sił głównych.

Do przednich jednostek ubezpieczenia będą przydzielane poszczególne działony lub plutony o działaniu, właściwem artylerji towarzyszącej.

Zwalczanie artylerji nieprzyjacielskiej będzie należało do wyjątków, stosowanych jedynie do widocznych dział przeciwnika.

Ze względu na szybki marsz kawalerji (6—7 km na godzinę) artylerja straży przedniej nie będzie mogła posuwać się rzutami. Będzie maszerowała, stosując się do tempa marszu straży przedniej, gotowa każdej chwili do zajęcia stanowisk i otwarcia ognia.

Artylerja straży tylnej, dostosowując się do działań kawalerji, występuje niespodzianie i szybko się cdrywa. Jej najważniejszem zadaniem jest opóźnić nieprzyjaciela, zmuszając go do częstego rozwijania sił. Ognie na daleką odległość mają duże zastosowanie. Szerokie pasy działania i szybkość zmiany położzeń zmuszają do decentralizacji; wyczucie i inicjatywa dowódców będą zwykle wpływały w wielkiej mierze na skuteczność działań.

Stanowiska należy zajmować w pobliżu punktów obserwacyjnych.

Artylerja wielkiej jednostki kawalerji będzie miała w zasadzie następujące zadania:

— wspierać natarcie;

155.
Działanie
artylerji
w natarciu.

- zwalczać broń pancerną przeciwnika;
- zwalczać artylerję nieprzyjaciela.

Szczupłe siły artylerji organicznej wielkich jednostek kawalerji nie są zdolne do jednoczesnego wykonania tych zadań. Dowódca jednostki przeto musi rozstrzygnąć, któremu z nich przypadnie pierwszeństwo.

Użycie artylerji zależy od rodzaju przeciwnika i terenu.

Wobec przeciwnika silnego w wąskim pasie otwartego terenu wskazane jest stosowanie kolejnych ześrodkowań ognia większości artylerji. Dowódca wielkiej jednostki zachowa do tego celu większość artylerji w swoich rękach, a tylko siły szczupłe wyznaczy do wsparcia poszczególnych natarć (centralizacja). Jeżeli teren jest falisty lub pokryty, dzieli natarcia i nie zapewnia dostatecznej obserwacji nad całością pola bitwy, — wtedy należy artylerję podzielić między natarcia; ten wypadek będzie najczęstszy (decentralizacja).

Artylerja w roli bezpośredniego wsparcia staje zawsze na stanowiskach zakrytych ale nie dalej jak na 1.5 do 2 km za podstawą wyjściową. W miarę rozwoju natarcia przesuwa się rzutami szybko naprzód, aby zachować ciągłość ognia i mieć wgląd w pole bitwy. Jej rola zbliża się w tem zastosowaniu do działań artylerji towarzyszącej.

Jeżeli istnieje możność wkroczenia samochodów pancernych przeciwnika, należy zawsze wydzielić do natarć działony towarzyszące do zwalczania broni pancernej.

Skuteczność ognia będzie zależała od stopnia celności i zaskoczenia, gdyż artylerja konna jest wyposażona w zbyt małą ilość pocisków, aby mogła podjąć planową walkę ogniową na czas dłuższy.

Zwalczanie artylerji nieprzyjacielskiej będzie się stosować w wypadkach, kiedy styczność istnieje dłużej, albo kiedy stanowiska niektórych baterji przeciwnika są dokładnie rozpoznane.

W pościgu ogień artylerji najłatwiej dosięgnie cofającego się nieprzyjaciela. Szybkość otwarcia ognia w tym wypadku będzie ważniejsza od jego potęgi. Dlatego też wszystkie oddziały pościgowe muszą mieć w zasadzie „artylerję towarzyszącą” w postaci specjalnych działonów lub plutonów artylerji konnej.

156.
Artylerja
w pościgu.

Rola artylerji wielkich jednostek kawalerji w obronie nie różni się zasadniczo od działania artylerji w związkach piechoty. Z powodu małej liczebności strzela w zasadzie tylko do celów zauważonych i ulotnych. *Unikać dalekich ogni na cele wątpliwe.*

157.
Artylerja
w obronie.

Zwalczanie artylerji nieprzyjaciela można również stosować.

Poparcie szarzy kawalerji przez artylerję będzie się odbywało najkorzystniej ze stanowisk, zajętych na skrzydłach nacierających oddziałów. Takie stanowiska umożliwiają artylerji również osłanianie

158.
Artylerja
z kawalerją.
działająca
konno.

oddziałów, cofających się po nieudanej szarży, zwłaszcza przed oczekiwaną w tej chwili szarżą kawalerji przeciwnika. Strzelania ponad głowami szarżującej kawalerji własnej należy unikać, gdyż nie zawsze pozwala ono na pełne wykorzystanie ognia artylerji.

W tych walkach, odznaczających się szczególną zmiennością położenia, będzie artylerja często musiała zajmować stanowiska odkryte, umożliwiające najszybsze wkroczenie. Inicjatywa dowódców dywizjonów i baterji musi być rozwinięta w całej pełni, co jednak nie zwalnia od dążenia do utrzymania stałej łączności z dowódcą kawalerji zapomocą oddziału łącznikowego, celem umożliwienia skupienia ognia w odpowiednim czasie i miejscu.

2. Działania nocne.

159.
Charakterystyka
działania
artylerji.

Jeżeli artylerja przygotowała ogień za dnia, wykonanie ich w nocy nie przedstawia trudności; należy jednak uwzględnić przy wykonaniu ognia poprawki, wynikające ze zmienionych warunków atmosferycznych. Kontrola i wstrzeliwanie do nowych celów oraz zwalczanie celów ulotnych zasadniczo nie dadzą się przeprowadzić. Częściowo można usunąć te trudności przez wstrzeliwanie przy pomocy pocisków oświetlających i metodą wysokich rozprysków.

Jeżeli artylerja jest zmuszona do zajęcia stanowiska nocą bez przeprowadzenia

zwiadów w dzień, może wykonać strzelanie jedynie na podstawie mapy. Powodować to będzie dużą niedokładność ognia i związane z tem wielkie zużycie amunicji; poza tem ze względów bezpieczeństwa artylerja nie będzie mogła wykonywać ognia w pobliżu własnych oddziałów.

W walce ruchowej będzie musiała nastąpić decentralizacja dowodzenia artylerją, a strzelanie będzie się odbywało przeważnie nawprost, na bliskie odległości.

Warunki walki podczas mgły są podobne.

3. Forsowanie rzek.

Zadania artylerji przy forsowaniu rzek:

- ześrodkowanie ognia obezwładniających lub niszczących na ośrodki obrony nieprzyjaciela, zagrażające *bezpośrednio* przeprawie;
- wykonanie ognia osłaniających, najczęściej w postaci odgrodzenia terenu zajętego, koniecznego do utworzenia przedmościa;
- zwalczanie artylerji nieprzyjaciela.

Artylerja piechoty lub towarzysząca może się przeprawić bezpośrednio za piechotą. Pozostała artylerja, zachowując ciągłość ognia, rozpoczyna przeprawę rzutami nie wcześniej niż piechota (kawalerja) zdoła się mocno usadowić na brzegu nieprzyjacielskim. Obserwatorów artylerji

160.
Zadania
artylerji.

jednakże należy jak najwcześniej przeprowadzić na drugi brzeg.

4. Walka o lasy i miejscowości.

161.
Natarcie.

Opanowanie lasu lub miejscowości osiąga się zazwyczaj przez obejście; w tym wypadku do oddziałów obchodzących należy przydzielić artylerję.

Zadanie artylerji, działającej od czoła, będzie polegało na ostrzeliwaniu skrajów i wewnątrz obchodzonych przedmiotów natarcia. Wykonywa się je w formie ogni obezwładniających granatami.

W walkach wewnątrz większych miejscowości i lasów należy piechocie (kawalerji) przydzielić artylerję towarzyszącą. Reszta artylerji wykonywa cgień dużemi skokami wprzód (ewentualnie czasowe odgrodzenie), aby nie powstrzymać ruchu własnej piechoty.

Udział artylerji ciężkiej w tych ogniach ma wielkie znaczenie.

162.
Obrona.

W obronie skrajów lasu, ze względu na trudności przestrzeliwania drzew, nie można liczyć na ogień zaporowy, bliski własnych oddziałów; tem trudniejsze jest to do przeprowadzenia, gdy pozycja obrony przechodzi wewnątrz lasu lub miejscowości. Niejednokrotnie więc trzeba się będzie ograniczyć do zamknięcia ogniem ważniejszych przejść lub dróg.

5. Walka w terenie pokrytym.

Walkę w terenie pokrytym prowadzi się przeważnie przy pomocy mniejszych oddziałów broni połączonych. Wynika stąd konieczność decentralizacji artylerji i przydzielenia jej jednostek poszczególnym oddziałom piechoty (kawalerji).

Dowódca artylerji całości jednak utrzymuje łączność z podległemi sobie jednostkami i zaopatruje je w amunicję.

Wydzielenie części artylerji jako artylerji ogólnego działania jest celowe, jeżeli tylko warunki obserwacji na to pozwalają.

Teren pokryty chroni przed obserwacją i ogniem artylerji, przyczynia się zatem do ułatwienia ruchów artylerji; z drugiej strony jednak naraża na zaskoczenie zbliżka ogniem piechoty. Pożądany jest zatem przydział oddziałów ubezpieczających piechoty (kawalerji); w przeciwnym razie artylerja ubezpiecza się własnymi środkami.

Należy wydać zarządzenia co do odparcia natarcia wręcz.

W terenie pokrytym przygotowanie danych ognia przeprowadza się przeważnie na podstawie mapy.

Brak punktów obserwacyjnych o szerokiem polu widzenia często bardzo utrudnia przeprowadzenie wstrzeliwania; to też obserwacja powietrzna będzie nieraz jedynym środkiem do wyszukiwania celów, wstrzeliwania i kontroli ognia.

Budowa i utrzymanie połączeń telefonicznych, użycie gońców, łączników kon-

163.
Zasady
ogólne.

nych i t. d. nie przedstawia trudności (je-
dyne trudności w orjentacji); natomiast
sygnalizacja wzrokowa będzie często wy-
łączona.

6. Działania w zimie.

164.
Charakte-
rystyka.

Rozwinięcie artylerji, zwłaszcza przy
dużym śniegu, zużywa więcej czasu ze
względu na powolność marszu, trudności
w przygotowaniu stanowisk dział (zamar-
znięta ziemia) i przy budowie połączeń te-
lefonicznych.

Okres zimowy cechują gorsze warunki
obserwacji z powodu częstych mgieł; dla-
tego punkty obserwacyjne muszą być wy-
suniete, a obserwacja daleka będzie często
wyłączona.

Należy pamiętać, że stanowiska baterji
i punktów obserwacyjnych — nawet w te-
renie pokrytym — będą wymagały dobre-
go maskowania. Zadanie to ułatwi wybór
stanowisk w miejscowościach.

W terenie otwartym lepiej obierać sta-
nowiska obok dróg uczęszczanych, aby
uniknąć wydeptywania ścieżek i śladów
kół, łatwo widocznych na śniegu dla obser-
wacji lotniczej.

Unikać palenia ognia na stanowiskach
a zwłaszcza na punktach obserwacyjnych.

7. Działania w górach.

165.
Charakte-
rystyka.

Walki w górach obowiązują te same za-
sady użycia artylerji, co w terenie nizin-
nym.

Każdy dowódca artylerji w projekcie użycia, który przedstawia dowódcy całości, powinien określić dokładnie warunki marszu, czas, potrzebny do rozwinięcia, możność strzelania i warunki zaopatrzenia w odniesieniu do każdego rodzaju sprzętu artylerji, którym rozporządza.

W marszu większość artylerji posuwa się w tyle sił głównych, aby dowódcy mieli dość czasu na przeprowadzenie zwiadów i aby przy niespodziewanem zetknięciu z nieprzyjacielem baterje nie były zmuszone wycofywać się, przez co zatarasowałyby jedyną często drogę.

Punktów obserwacyjnych nie należy wybierać na najwyższych szczytach, gdyż ściągają wtedy na siebie ogień nieprzyjacielski.

Duża ilość dogodnych punktów obserwacyjnych ułatwia wgląd w cały teren nieprzyjacielski.

Ze względu na częste mgły punkty obserwacyjne powinny być rozmieszczone na różnych poziomach.

Przy wyborze stanowisk najważniejszem zadaniem zwiadów jest dokładne określenie możliwości strzelania ze stanowiska baterji, szczególnie, jeżeli chodzi o martwą przestrzeń.

Z trudności w przestrzelaniu zasłony wpływa konieczność uszykowania artylerji w głąb i ustawienia baterji bocznych. Mimo tego przerzucanie ognia będzie bardzo trudne i przy podziale pasów przy-

puszczalnych należy być bardzo przezornym.

Do zaopatrywania w amunicję jednostek, odsuniętych od dróg, poza środkami zwykłemi, należy przygotować zwierzęta juczne.

8. Odparcie natarcia wręcz.

166.
Charakterystyka.

Zarządzenia, dotyczące obrony stanowiska, a mianowicie: ustawienie ciężkich karabinów maszynowych, budowa umocnień i przeszkód oraz podział obsługi, musi w szczegółach opracować dowódca baterji dla każdego stanowiska.

Należy przytem pamiętać, aby urządzenia obronne nie stanowiły przeszkód w działaniu ogniem i sprzętem (zmiana frontu, opuszczenie stanowiska).

ROZDZIAŁ N.

TYPOWE OGNIĘ ARTYLERJI I NORMY ZUŻYCIA AMUNICJI.

1. Ogólne wskazówki.

Dane liczbowe o zużyciu amunicji przy wykonywaniu poszczególnych zadań ogniowych są oparte na doświadczeniach wojny światowej na zachodzie; dają one wskazówki, jaką ilość amunicji należy wystrzelać, aby osiągnąć potrzebną skuteczność ognia. Ponieważ jednak skuteczność ognia mierzy się nie tylko skutkami materialnymi, lecz także moralnymi, wielkość zużycia amunicji na poszczególne cele może ulegać zmianom, zależnie od wartości moralnej i wyszkolenia bojowego przeciwnika oraz ilości posiadanej amunicji. Szczupła jej ilość, zwłaszcza w warunkach walki ruchowej, zmusza do celowego jej używania, co prowadzi do konieczności zaniechania ogni, niezwiązanych bezpośrednio z walką. Przedewszystkiem należy kierować ogień na piechotę nieprzyjacielską i jej środki ogniowe. W zwalczaniu artylerji ograniczyć się do

167.
Zasady
ogólne.

obezwładnienia tych baterji, o których ma się dostateczne dane, a środki obserwacji, jakimi się rozporządzamy, zapewniają skuteczność ognia.

Przy wykonaniu poszczególnych zadań ogniowych artylerji należy dążyć zasadniczo do ześrodkowania ognia możliwie dużej ilości dział. Lepiej skrócić trwanie ognia za cenę zwiększenia jego gęstości, wyzyskując w tym celu szybkostrzelność sprzętu. Jednakowoż szybkość ognia nie powinna przekraczać przepisanych granic wytrzymałości sprzętu; należy również mieć na uwadze, że nie zawsze sprzęt, zwłaszcza ciężki, zdolny jest do szybkich zmian kierunku.

2. Ostrzeliwanie celów żywych.

168.
Obserwo-
wane cele
odkryte.

Do ostrzeliwania celów odkrytych używamy ognia rozpryskowego szrapnelami i granatami; jednak należy pamiętać, że wstrzeliwanie skutecznej wysokości rozprysku, szczególnie na większych odległościach (ponad 4000 m) i przy złych warunkach obserwacji, jest bardzo trudne i zabiera dużo czasu.

Ogień odbitkowy szrapnelami i granatami zastępuje ogień rozpryskowy i wyłącza wstrzeliwanie wysokości rozprysku, wymaga jednak odpowiedniego terenu (spistości) i daje się stosować z dobrym skutkiem jedynie w granicach odległości 1600—3600 m przy 75 mm. Jeśli odległość, teren, złe warunki obserwacji lub brak czasu unie-

możliwiają ostrzelanie celu rozpryskowo lub odbitkowo, należy stosować ogień uderzeniowy granatami (stalosurówkowe) o zapalnikach natychmiastowych.

Nie można ustalić norm zużycia amunicji, będzie to zależało od momentu zaskoczenia, zachowania się celu, umiejętności strzelającego i zadania.

Oddziały nieprzyjacielskie, ukryte w terenie, obezwładnia się przez ostrzeliwanie ogniem rozpryskowym, ogniem odbitkowym (jeżeli teren na to pozwala) lub granatami z zapalnikami natychmiastowymi.

Natomiast oddziały, ukryte w okopach, schronach (małych wsiach) i t. p., należy ostrzeliwać granatami z zapalnikami ze zwłoką naprzemian z natychmiastowymi.

Ogień ten osiąga najlepszy skutek, jeśli go się prowadzi w postaci kilku następujących po sobie nagłych ześrodkowań (nawałach) w czasie trwania 2 najwyżej 3 minut.

Zużycie amunicji:

75 mm	— 12 pocisków	na ha i minutę
100 mm	— 10	" " "
155 mm	— 4—5	" " "

W przerwach między poszczególnymi nawałami można stosować ogień ciągły o powolnem tempie, zużywając:

75 mm	— 2 pociski	na ha i minutę
100 mm	— 1—2	" " "
155 mm	— 1	" " "

Regulam. In artylerji.

169.
Obezwładnianie nieprzyjaciela, ukrytego w terenie.

Zależnie od zachowania się celu chwilowe przerwy w ogniu są również możliwe.

Mechanizm ognia: przy ześrodkowaniu ognia kilku baterji — ogień skokami (część baterji rozpoczyna ogień na krótkiej granicy celu, pozostałe — na długiej) lub ogień zwierany jednej baterji.

3. Niszczenie przeszkód, umocnień i zabudowań.

170.
Wyrwy
w drutach
kol-
czastych.

Do robienia wyrw bliskich bezwzględnie najlepszym sprzętem są moździerze okopowe.

W braku moździerzy można użyć haubic 100 mm (przeciwstoki) lub armat 75 mm (stoki) względnie na wyrwy dalekie — haubic 155 mm.

Do zrobienia wyrwy należy prowadzić ogień uderzeniowy dokładny granatami (zasadniczo zapalniki natychmiastowe), bądź też granatami stalowymi o zapalnikami z krótką zwłoką, jeżeli kąt upadku i teren pozwalają na stosowanie ognia odbitkowego.

Wstrzeliwanie prowadzi się do przedniego skraju przeszkody; po otrzymaniu wstrzelanego kąta podniesienia należy przesunąć średni punkt trafny na środek przeszkody. Aby uniknąć niedokładności, wynikających ze zmiany warunków atmosferycznych, należy ogień skuteczny wykonać natychmiast po wstrzeliwaniu.

Ogień musi być kontrolowany i obserwowany. Jedna baterja może zrobić jedną

wyrwę średnio w ciągu $1\frac{1}{2}$ godziny. Jeżeli chodzi o szybkość, można zrobić wyrwy ogniem ześrodkowanym dywizjonu. W ciągu godziny może jeden dywizjon zrobić dwie wyrwy, które jednak będą mniej wyraźne.

Do zrobienia jednej wyrwy 5 — 10 m głębokości i 20 m szerokości, przewiduje się następujące zużycie amunicji *).

Odległość w metrach	Ilość pocisków na wyrwę (ogień czołowy)		
	75 mm	haubica 100	haubica 155
do 3000	400	300	160
4000	500	400	200
5000	700	500	230
6000	800	550	260
7000	900	650	300

W razie możliwości zastosowania ognia odbitkowego zaoszczędza się $\frac{1}{3}$ podanej wyżej ilości amunicji. W sprzyjających warunkach zastosowania ognia skośnego lub podłużnego można osiągnąć jeszcze znacznie oszczędność amunicji.

Dla bataljonu nacierającego trzeba zrobić przynajmniej cztery wyrwy (po dwie wyrwy na każdą kompanię I rzutu).

*) Przy strzelaniu na pochyłości pomnożyć podane liczby przez współczynnik spadku. Należy je zwiększyć, jeżeli druty są umieszczone w punktach, trudnych do obserwacji.

Przy robieniu wyrwy w kilku pasach drutu, oddalonych od siebie o wartość jednych lub więcej wideł, należy wyrwy w poszczególnych pasach robić oddzielnie.

Jeżeli odległość między dwoma pasami drutów jest mniejsza od wartości jednych wideł, należy całość uważać za jeden pas; będzie to wymagało odpowiednio większego zużycia amunicji niż podana wyżej.

171.
Niszczenie
schronów
(umocnienia
polowe).

W zasadzie używa się haubicy 155 mm lub 100 mm. Armaty 75 mm używa się tylko do niszczenia lekkich schronów. Na małych odległościach (do 1500 m) zaleca się użycie moździerzy piechoty.

Pociski: granaty z zapalnikami ze zwłoką.

Jeżeli umocnienia są dokładnie określone, wtedy haubica 155 mm zużywa 60—100 granatów (zależnie od odległości 2500—4000 m), haubica 100 mm — 80—100 granatów, armata 75 mm — około 150 granatów, z odległości, nie przekraczającej 3000 metrów.

Ogień musi być dokładnie wstrzelany i obserwowany, poza tem należy stosować taki ładunek prochu, aby dawał jak największy kąt upadku przy danej odległości od celu.

Niszczyć należy jedynie ważniejsze punkty (punkty węzłowe, stanowiska boczne i t. p.) granatami z zapalnikami ze zwłoką.

W razie niszczenia okopów ogień arma-

ty 75 jest skuteczny jedynie przy ogniu podłużnym lub skośnym oraz wtedy, gdy kąt uderzenia jest większy od 15 stopni. Zużycie amunicji wynosi 10 granatów na metr okopów. Haubica 100 mm zużywa 8 granatów, a haubica 155 mm 3—6 granatów na metr, zależnie od odległości (przy użyciu granatów stalosurówkowych zwiększyć te normy o $\frac{1}{4}$).

Niszczenie umocnień o dużej wytrzymałości wymaga większych kalibrów; do burzenia umocnień betonowych trzeba kalibrów od 200 mm w górę.

Do niszczenia miejscowości murowanych haubica 155 mm zużywa 4 granaty z zapalnikami ze zwłoką na każdym 100 m² rażonej powierzchni. Miejscowości drewniane należy palić, używając pocisków zapalających lub szrapneli uderzeniowych.

4. Ogień natarcia.

Bezpośrednie wsparcie.

Ogień bezpośredniego wsparcia muszą być dostosowane do działań piechoty; są one gęstsze tam, gdzie piechota ma wykonać większy wysiłek.

Zesrodkowania ogniowe stosuje się najczęściej w walce ruchowej, gdzie występują przeważnie tylko słabo umocnione pozycje nieprzyjacielskie.

172.

Niszczenie umocnień o dużej wytrzymałości.

173.

Niszczenie miejscowości.

174.

Charakterystyka.

175.

Kolejne obezwładnianie ogniowe.

Ostrzeliwać należy kolejno te punkty oporu tudzież stanowiska boczne, z których nieprzyjaciół w danej chwili może swoim ogniem zagrozić posuwaniu się naszej piechoty. Czas trwania obezwładnień jest krótki przy dużym napięciu ognia. W odstępach między nawałami można stosować ogień o wolnym tempie.

Obezwładnianie przerywa się lub przenosi na inny cel bądź na podstawie własnej obserwacji, bądź na żądanie piechoty, gdy ona się zbliży *) na 200—300 m od celu przy ogniu armat polowych, na 300—400 m przy ogniu haubic 100 mm i armat 105 mm, na 400—500 m przy ogniu haubic 155 mm. Przerwanie ognia powinno być przekazane uprzednio zapomocą umówionego znaku lub przesłane przez oddział łącznikowy artylerji, bądź wreszcie według rozkładu czasu, ułożonego odpowiednio do przewidywanego posuwania się piechoty. Ten ostatni sposób jednak jest sztywny i często zawodzi. (Zużycie amunicji, jak w punkcie 169).

176.
Ruchomy
ogień za-
porowy.

Ogień zaporowy tworzy zasłonę ognio-
wą, posuwającą się przed piechotą.

Ruchomy ogień zaporowy posuwa się zasadniczo na podstawie rozkładu czasu skokami po 50 m co 1—2 minuty względnie 100 m. co 3—4 minuty (tempo posu-

*) Jest rzeczą artylerji obliczyć pas bezpieczeństwa, zależnie od dorożności, terenu i t. d. i podać go do wiadomości piechocie.

wania się piechoty). Wielkość skoków 50—100 m zależy od odległości i spadu terenu. Piechota powinna podążać tuż za falą ruchomego ognia zaporowego w odległości, równej pasowi bezpieczeństwa.

Należy jednak przewidzieć wstrzymanie ognia zaporowego na żądanie piechoty, gdy nie może nadążyć za nim, oraz dalsze jego wykonanie na powtórne żądanie piechoty. W tym wypadku przeprowadza się odpowiednie przesunięcie czasu w rozkładzie.

Można również zgóry zastrzec zatrzymanie zapory ruchomej na pewnych liniach terenowych i jej dalsze wykonanie na żądanie piechoty. W tym wypadku albo się przechodzi do ognia o zmniejszonym natężeniu na jednym celowniku, albo też wstrzymuje się ogień zupełnie.

Do ruchomego ognia zaporowego używa się granatów (dla 75 mm ogień z odbicia lub uderzeniowy z zapalnikiem natychmiastowym), nieraz z domieszką pocisków dymnych.

Gęstość ognia: 4 strzały na działo i minutę na froncie 25 m. W ten sposób baterja wykona zaporę ruchomą na 100 metrach frontu.

Zapora może mieć tylko zastosowanie wyjątkowe i to w pewnych tylko miejscach oraz w krótkich okresach czasu. wymaga bowiem dużej ilości dział i dużego zużycia amunicji.

177.
Ogień
oczyszczają-
jący.

Ogień oczyszczający ma uniemożliwić nieprzyjacielowi usadowienie się w określonym pasie i utrudnić mu swobodę ruchu.

Wykonywają go działa 75 mm lub haubice 100 mm szrapnelami (zasadniczo do 4000 m) i granatami (ponad 4000 m), ostrzeliwując nieregularnie pas o głębokości, zależnej od warunków. Normalnie może jedna bateria ostrzeliwać powierzchnię 200 m szerokości 400—500 m głębokości przy szybkości ognia do 2 strzałów na działo i minutę.

178.
Ogień
artylerji
ciężkiej.

Ogień artylerji ciężkiej stosuje się dla wzmocnienia albo przedłużenia działania artylerji polowej bezpośredniego wsparcia lub dla obezwładnienia ważnych punktów umocnionych nieprzyjaciela.

Oślanianie natarcia.

179.
Charakterystyka.

Celem oślaniania jest uzupełnić działanie ogni bezpośredniego wsparcia.

Ogień oślaniający kieruje się na:

- oddziały, znajdujące się na niebezpiecznych dla nacierającego miejscach umocnionych i stanowiskach bocznych;
- punkty obserwacyjne, najczęściej oslepiając je pociskami dymnymi;
- rejony przypuszczalnego skupienia sił nieprzyjaciela do przeciwnatarcia;
- źródła dalekich ogni piechoty

i ośrodki łączności przeciwnika, jeśli te miejsca są znane.

W zasadzie wykonanie ognia osłaniających przypada w udziale artylerji ogólnego działania.

Specjalnym rodzajem ognia osłaniającego jest *ogień odgradzający*, stosowany w tych wypadkach, kiedy zachodzi potrzeba oddzielenia pewnej części terenu przez zamknięcie ogniem dostępów do niego.

Tworzy się wtedy osłona stała, odgradzająca czoło i boki danego terenu, w którym piechota może się posuwać naprzód aż do wyznaczonego przedmiotu.

Jedna baterja może podtrzymać skutecznie osłonę ogniową 200 m szerokości.

5. Ogień obrony.

Ogień artylerji jest uzupełnieniem ognia oddziałów wspieranych. Przygotowuje się go przede wszystkim na rejon, gdzie ogień oddziału wspieranego nie może być wcale albo tylko słabo wykonany, czy też na szczególnie ważne punkty (np. nieuniknione punkty przejścia). Z tego wynika konieczność ścisłego uzgodnienia planów ognia artylerji i oddziałów wspieranych.

180.
Charakterystyka.

Gdy mamy wiadomości o zamierzonym natarciu nieprzyjaciela, dowódca całości wydaje rozkaz rozpoczęcia ognia zapobiegawczego, których celem jest rozbicie

181.
Zapobieganie

przygotowań zaczepnych przeciwnika (plan ten należy ułożyć zawczasu).

Zapobieganie składa się z systemu ogni obezwładniających na piechotę nieprzyjacielską I rzutu, na miejsca przypuszczalnych skupień odwodów i artylerję oraz ogni wzbraniających na komunikacje i organa dowodzenia.

W pierwszej kolejności kieruje się ogień na piechotę, skupioną na podstawie wyjściowej natarcia, następnie — w miarę rozporządzalnych środków — na inne, podane wyżej cele.

Rozpoczęcie ogni zapobiegawczych następuje tylko na rozkaz dowódcy całości.

182.
Ogień
zaporowe.

Ogień zaporowe umieszcza się jak najbliżej bronionej pozycji.

Zasadniczo wykonywa się je na jednym celowniku krótkimi serjami o dużej szybkości ognia.

Ogień zaporowy jest skuteczny, gdy jego gęstość wynosi 2 strzały w ciągu minuty na 15 m frontu. W ten sposób jedna bateria, strzelająca z szybkością 8 strzałów na działo i minutę, może utworzyć zaporę około 200 m szerokości.*)

Ogień zaporowy trwa zasadniczo 3—5 minut (najwyżej); na żądanie piechoty może być powtórzony.

*) Bateria haubic 100 mm musi strzelać z szybkością 5—6 strzałów na działo i minutę.

Zasadniczym celem ognia zaporowych jest zatrzymanie piechoty nieprzyjacielskiej.

W ogniu zaporowym bierze udział zarówno artylerja lekka jak ciężka.

Ogień zaporowy są skuteczne, jeżeli się je rozpoczyna natychmiast po zażądaniu przez piechotę. Dobrze zorganizowane ognie powinny być rozpoczęte w 30 sekund po otrzymaniu żądania; dla baterji, która strzela w przypuszczalnym pasie działania, najpóźniej po 2 minutach.

6. Wzbranianie i nękanie.

Ogień wzbraniający ma uniemożliwić lub utrudnić w określonym czasie i miejscu ruch na liniach komunikacyjnych lub wykonanie robót na dalszem i bliższem przedpolu nieprzyjaciela. Kieruje się go na ważne punkty węzłowe, przeprawy, mosty, ciałniny i przejścia, nieuniknione na miejsca robót, wyjścia z lasów, miejscowości itp.

Wykonanie ognia wzbraniającego wymaga dużego zużycia amunicji (przy częściowem wzbranianiu — 150 pocisków 75 mm na ha w ciągu godziny); z tego powodu należy go ograniczyć do niewielkiej ilości punktów, względem których wzbranianie jest konieczne.

Ogień wzbraniający wykonywa się w nieregularnych odstępach czasu krótkimi, gwałtownymi serjami o różnej gęstości ognia, skierowanemi na wzbraniany rejon.

183.
Ogień
wzbrania-
jący.

lub cel. Przy ostrzeliwaniu dróg starać się o ile możliwości o ogień skośny lub po dłużny.

Jeżeli obserwacja ruchu na tyłach jest niemożliwa (drogi ukryte, noc, mgła), należy przygotować ogień według mapy albo wstrzelać zapomocą obserwacji powietrznej. Ze względu na duże zużycie amunicji ognie te stosować bardzo oględnie i w wypadkach wyjątkowych.

184.
Ogień
nękający.

Ogień nękający ma niepokoić nieprzyjaciela przez ostrzeliwanie tych punktów, w których się prawdopodobnie znajdują jego oddziały, ważne organa dowództwa i zaopatrywania.

Jeżeli czułe miejsca nieprzyjaciela są dobrze wybrane, może ogień nękający wytworzyć w nieprzyjacielu poczucie ciągłego niebezpieczeństwa na dużym nawet obszarze.

Ogień nękający wykonywa się tak, aby zaskoczyć nieprzyjaciela w chwili, którą uważamy za najdogodniejszą, zapomocą gwałtownych obezwładnień, albo też niepokoić go stale ogniem powolnym i nieregularnym.

Dowódca musi zawsze przeznaczyć do działania nękającego określoną ilość amunicji, aby uniknąć zbytniego szafowania.

7. Zwalczanie artylerji nieprzyjaciela.

185.
Obezwład-
nianie.

Zwalczanie artylerji może być skuteczne zasadniczo przy współpracy z lotnic-

twem i obserwacji z balonu albo przy pomocy organów obserwacji specjalnej (pomiaru artyleryjskie). Zastosowanie obserwacji naziemnej będzie wyjątkowe.

W zasadzie zwalczanie artylerji przeciwnika polega na obezwładnieniu obsługi.

Obezwładnia się baterje krótkimi, gwałtownymi ześrodkowaniami ognia kilku bateryj (najlepiej dywizjonem); w odstępach między temi ześrodkowaniami należy ostrzeliwane baterje o ile możliwości nękać ogniem powolnym plutonów lub też poszczególnych dział (1 bateria 75 mm 100 mm lub 105 mm może nękać w ten sposób 2 — 3 baterje nieprzyjacielskie).

Jeżeli zachodzą zbyt duże trudności w ześrodkowaniu większej ilości bateryj, wtedy nawet jedna bateria może zwalczać skutecznie artylerją nieprzyjacielską, stosując w nierównych odstępach czasu 3—5 minutowe naw. 4v ogniowe, między którymi prowadzi ogień w powolnem tempie. Oczywiście warunkiem skuteczności takiego ognia jest możność obserwacji celu lub dokładne określenie jego położenia.

W ciągu godzin można zrobić 4 takie ześrodkowania ognia na różne cele, przyjmując, że bateria potrzebuje 10 minut na przygotowanie ześrodkowania i 5 minut na wykonanie.

Należyty skutek osiągnie się tylko wtedy, gdy ogień jest dobrze przygotowany, wstrzelany i skontrolowany, w czem jest przedewszystkiem pomocna obserwa-

cja powietrzna.*) Zużycie amunicji, jak w § 169.

186. Niszczenie. Niszczenie baterji nieprzyjacielskich odbywa się tylko wyjątkowo, kiedy się ma dokładne dane o ich stanowiskach i można prowadzić ogień ściśle obserwowany, mając do tego odpowiedni czas i amunicję.

Wówczas haubica 155 mm zużywa średnio na zniszczenie jednej baterji nieprzyjacielskiej 300 — 400 pocisków. Armata zaś 75 mm, haubica 100 mm i armata 105 mm — od 500 do 800 pocisków (jeżeli stanowiska są silnie umocnione, trzeba większych kalibrów).

Zniszczenie baterji zmierza przede wszystkim do uszkodzenia sprzętu i połączeń telefonicznych.

Co się tyczy artylerji piechoty (stoi stosunkowo blisko i może być obserwowana z punktów naziemnych), w zasadzie należy zawsze dążyć do jej zniszczenia.

8. Zwalczanie czołgów.

187. Zasady ogólne. Zwalczanie czołgów wymaga naprzód zorganizowania sprawnie działającej służby obserwacyjnej i alarmowej.

*) Obszar, który należy ostrzelać, może mieć różne rozmiary, zależnie od dokładności, z jaką określono stanowiska baterji nieprzyjacielskich, od możliwości wstrzelania, obserwacji i kontroli ognia. Średnio wynosi 2, 5—4 ha. Przy strzelaniu z samolotem nawet 1—2 ha.

Do zwalczania czołgów służą:

- Poszczególne działa przeciwczołgowe, umieszczone zawczasu na dobrze zamaskowanych stanowiskach; działa te strzelają nawprost. W braku artylerji piechoty lub gdy ilość jej jest niewystarczająca, należy przydzielić w tym celu działa z artylerji dywizyjnej.
- Pewne baterje bezpośredniego wsparcia i ogólnego działania, które działają w wyznaczonych uprzednio pasach bez specjalnego rozkazu. Przeciw szybkobieżnym, zwinnym czołgom ogień nawprost jest mało skuteczny; w tym wypadku pożądane jest stosowanie przygotowanych zgóry zapór ogniowych w miejscach prawdopodobnego natarcia czołgów.
- Ogień z odkrytych stanowisk, zawczasu wybranych, na które zajeżdżają wyznaczone baterje lekkie artylerji dywizyjnej, celem ostrzeliwania czołgów ogniem nawprost; zadanie to mogą spełniać tak baterje ogólnego działania, jak i bezpośredniego wsparcia.

Dla przyśpieszenia działania należy, w wypadkach rozpoznania natarcia czołgów, mieć przygotowane zaprzęgi w pobliżu tych baterji.

Korzystne jest również w takim wypadku trzymanie w pogotowiu zaprzężonych plutonów (działonów), które z chwi-

lą ukazania się czołgów zajeżdżają na wybrane uprzednio otwarte stanowiska.

Poza tem zwalczanie czołgów przez całą artylerję dywizyjną w promieniu jej skutecznego działania ma pierwszeństwo przed innemi zadaniami.

Poszczególne działa zwalczają czołgi ogniem bezpośrednim z bliskiej odległości do 1500 metrów. Dane do zwalczania czołgów otrzymuje się w ten sposób, że przygotowuje się dane do poszczególnych punktów, odpowiednio wybranych w terenie. Gdy czołg ukaże się wpobliżu jednego z tych punktów, działo strzela, celując w podstawę czołga. Skoki wykonywa się na celowniku 100—200 m, zależnie od dokładności, z jaką została oceniona odległość. Gdy strzały zaczną padać wpobliżu przed czołgiem w kierunku jego posuwania, wtedy działo szybko daje 4 — 6 strzałów. Sposób ten należy powtarzać aż do trafienia czołga.

9. Zwalczanie samolotów.

188.
Użycie dział
artylerji
dywizyjnej
do zwalczania
samo-
lotów.

W braku artylerji przeciwlotniczej po-
żądane jest przygotowanie w każdym dy-
wizjonie artylerji dywizyjnej przynajmniej
1 działo do zwalczania samolotów nieprzy-
jacielskich.

10. Użycie pocisków specjalnych.

189.
Pociski
dymne.

Do oświetlania należy stosować poci-
ski z fosforem lub pociski O. C. S., używa-
jąc przytem zapalników natychmiasto-

wych, które dają rozprysk tuż nad ziemią *).

Jeżeli odbicie jest pewne, stosować ogień odbitkowy. Aby ukryć ruch własnych oddziałów, zasłonić własne czołgi i utrudnić obserwację nieprzyjacielowi, tworzy się często zasłony dymne na większej lub mniejszej przestrzeni. (Zasłona dymna czołgów musi trwać aż do chwili, kiedy czołgi zbliżą się do niej na odległość 200—500 metrów).

Do utworzenia i utrzymania zasłony dymnej na 100 m frontu należy wystrzelić następujące ilości amunicji na godzinę: armata 75 mm przy wietrze 3 — 10 m — 250 — 600 pocisków dymnych, zależnie od wiatru, haubica 155 mm przy wietrze 3 — 10 m — 25 — 50 pocisków dymnych, zależnie od wiatru. (Dane przypuszczalne, obliczone raczej maksymalnie).

Ogień zaczyna się w szybkim tempie (np. 50 — 60 pocisków 75 mm na każdych 100 metrów frontu), aby szybko utworzyć obłok dymu lub zasłonę dymną, którą się następnie podtrzymuje ogniem powolnym i miarowym.

Warunki techniczne użycia innych pocisków specjalnych, jak oświetlających, zapalających, smugowych i pocisków do wstrzeliwania, są zawarte w „Instrukcji strzelania artylerji“.

*) Pociski O. C. S. są wypełnione oleum starczanem chlorohydryny, są bardziej lotne niż pociski z fosforem, nie należy ich więc używać przy wietrze, przekraczającym 8 metrów.

ROZDZIAŁ O.

ZAOPATRYWANIE I EWAKUACJA.

1. Zaopatrywanie w amunicję i sprzęt.

191.
Zasady
ogólne.

Troska o zaopatrywanie w amunicję należy do obowiązków dowódców artylerji wszystkich szczebli.

Przy pobieraniu decyzji wszyscy dowódcy muszą się liczyć z rozporządzalnemi zapasami amunicji i możliwościami jej dowozu.

Gospodarkę amunicją powinna cechować jak najdalej posunięta oszczędność.

192.
Warunki
zaopatry-
wania
w amu-
nicję.

Obliczenie zużycia amunicji należy oprzeć na następujących zasadach:

- przewidzieć zużycie amunicji w ściślejszej zależności od zamierzonych działań bojowych;
- rozmieścić ośrodki zaopatrywania oddziałów w amunicję w głąb w kilku rzutach;
- przygotować środki przewozowe i przewidzieć możliwości ich użycia;
- przedstawiać na czas meldunki o zużyciu;
- zapewnić łączność między jednost-

kami, zużywającymi amunicję i organami zaopatrującymi.

Pierwsze trzy warunki są obowiązkiem przede wszystkim wyższych dowódców artylerji, czwarty — przede wszystkim dowódców niższych, ostatni — obowiązkiem wspólnym wszystkich dowódców artylerji.

Organami zaopatrywania w amunicję w artylerji dywizyjnej są: dowódca artylerji dywizyjnej, dowódca dywizjonu i dowódca baterji.

193.
Organ zaopatrywania w ramach dywizji.

Obowiązki dowódcy artylerji dywizyjnej:

- określić wielkość zużycia amunicji, zależnie od zamierzeń dowódcy wielkiej jednostki i zażądać amunicji odpowiednich rodzajów;
- rozdzielić amunicję ilościowo i jakościowo między podległe jednostki (dywizjony), stosownie do zadań.

194.
Obowiązki dowódcy artylerji dywizyjnej.

Obowiązki dowódcy dywizjonu:

- prowadzić i przedstawiać ewidencję amunicji, ilościową i jakościową;
- na podstawie położenia i terenu określić sposób, miejsce i czas zaopatrywania baterji w amunicję;
- zależnie od przyznaných ilości i rodzajów amunicji dokonać jej podziału na baterje, stosownie do przewidzianych dla nich zadań.

195.
Obowiązki dowódcy dywizjonu.

196. Obowiązki dowódcy baterji.
Do obowiązków dowódcy baterji należy:

- stosownie do zarządzeń dowódcy dywizjonu uregulować tok zaopatrywania się baterji w amunicję;
- prowadzić i przedstawiać ścisłą ewidencję amunicji co do ilości i jakości.

197. Organa wykonawcze wielkich jednostek.
Organami wykonawczemi zaopatrywania w amunicję w ramach dywizji piechoty są:

- pluton parkowy;
- dywizyjne kolumny amunicyjne.

Plutonom parkowym i dywizyjnemi kolumnami taborowemi rozporządza dowódca dywizji przez kwatermistrza.

198. Dywizyjne kolumny amunicyjne.
Dowódca dywizjonowej kolumny amunicyjnej jako organ wykonawczy dowódcy dywizjonu przyjmuje amunicję w punkcie zaopatrywania (lub na stacji zaopatrywania) od organu dowódcy dywizji i dostarcza ją baterjom.

Dowódca dywizjonowej kolumny amunicyjnej nie ma żadnych sił roboczych. Sił tych dostarcza w punkcie zaopatrywania lub na stacji zaopatrywania normalnie pluton parkowy a w miejscu przekazywania amunicji baterjom dowódca baterji.

Każdy dywizjon artylerji rozporządza stałe własną kolumną amunicyjną, służącą wyłącznie do przewożenia amunicji. Dywizjonowe kolumny amunicyjne przewożą

amunicję, pobraną od organu dowódcy dywizji, aż do miejsca, gdzie ją pobierają dowódcy baterji.

Dywizjonowe kolumny amunicyjne są złożone z wozów krajowych, których ilość zależnie od rodzaju dział zaopatrywanych i związanego z tem ciężaru amunicji oraz wielkości jednostki ognia, wynosi 54—84 (oprócz wozów gospodarczych). Dywizjonowa kolumna amunicyjna dzieli się na tyle plutonów, ile jest etatowych baterji w dywizjonie.

Dywizjonowa kolumna amunicyjna w artylerji konnej składa się z 24 jaszczy.

Tempo poruszania się kolumny amunicyjnej dywizjonu powinno w razie potrzeby dorównać szybkości marszu artylerji.

Stanowisko dywizjonowej kolumny amunicyjnej nie powinno być oddalone od punktu zaopatrywania więcej niż o 10 kilometrów.

Dowożenie amunicji z miejsc, do których dojeżdżają dywizjonowe kolumny amunicyjne, uskuteczniają baterje polowe zapomocą swoich jaszczy, a baterje ciężkie zapomocą wozów amunicyjnych.

Dla łatwiejszej orientacji w zaopatrywaniu wprowadzono jako jednostkę obliczania amunicji pojęcie „jednostka ognia”.

Jednostka ognia nie ma nic wspólnego z zużyciem dziennem amunicji.

Jednostka ognia wynosi:

— dla armaty 65 mm górskiej franc.,

199.
Środki
dowódców
baterji.

200.
Jednostka
ognia.

75 mm franc. i armaty 02/26 — 60 pocisków;

— dla haubicy austr. 100 mm i armaty franc. 105 mm — 40 pocisków;

— dla haubicy franc. 155 mm — 24 pocisków.

201.
Partja
amunicji.

Jednolitość amunicji ma doniosłe znaczenie dla dokładności ognia. Należy zatem dążyć, aby jeden i ten sam dywizjon lub co najmniej jedna i ta sama bateria otrzymywała amunicję jednej i tej samej partji.

Pierwszym i zasadniczym obowiązkiem wszystkich organów zaopatrywania w amunicję jest dokładny podział i segregacja pocisków, zapalników i ładunków prochu.

202.
Rozmie-
szczenie
amunicji
wewnątrz
wielkich
jednostek.

Normalne wyposażenie wielkich jednostek w amunicję wynosi 6 jednostek ognia.

Amunicja ta wewnątrz wielkich jednostek jest ugrupowana w głąb w 3 rzutach, każdy po 2 jednostki ognia.

Rzut 1 w baterii: dwie jednostki ognia (jaszczce i przodki lub wozy amunicyjne).

Rzut 2 w dywizjonowej kolumnie amunicyjnej: dwie jednostki ognia (dywizjon konny — mniej niż dwie jednostki ognia).

Rzut 3 w kolumnie taborowej dywizji: dwie jednostki ognia.

Dywizjonowe kolumny amunicyjne w czasie postoju ubezpieczonego umieszcza się zasadniczo w miejscu postoju dywizjonu.

W czasie marszów ubezpieczonych dywizjonowe kolumny amunicyjne idą:

- albo zebrane razem z kilku dywizjonów w tyle za kolumną;
- albo też każda za swoim dywizjonem.

Dywizjonowa kolumna amunicyjna dywizjonu straży przedniej maszeruje zwykle za strażą przednią.

Zaopatrywanie w amunicję baterij wydzielonych z dywizjonu jest zasadniczo obowiązkiem dowódcy dywizjonu. Wyjątkowo jednak, gdy wydzielenie to trwać ma dłuższy okres czasu, może dowódca dywizjonu oddać część (pluton) dywizjonowej kolumny amunicyjnej dowódcy takiej baterji. W tym wypadku na dowódcę baterji przechodzą pełne uprawnienia i obowiązki dowódcy dywizjonu w odniesieniu do przydzielonego plutonu dywizjonowej kolumny amunicyjnej.

Wogóle zaopatrywanie w amunicję baterij wydzielonych wymaga daleko idących przewidywań i nadzwyczajnej troskliwości odpowiedzialnych za to dowódców.

Przez napad z powietrza nieprzyjacieli może najłatwiej zakłócić normalny tok zaopatrywania w amunicję, przerwać go na dłuższy czas, a tem samem opóźnić

203.

Rozmieszczenie dywizjonowej kolumny amunicyjnej na postojach i w czasie marszu.

204.

Zaopatrywanie baterji wydzielonej.

205.

Obrona przeciwlotnicza.

przybycie amunicji, co może mieć nieraz decydujący wpływ na przebieg walki.

Dlatego też obronie przeciwlotniczej organów zaopatrywania należy poświęcić szczególną uwagę. Najczulsze pod tym względem są miejsca pobierania i wydawania amunicji, w których czynności zaopatrywania wymagają unieruchomienia i zgromadzenia na małej przestrzeni wielkiej ilości żołnierzy, koni i wozów.

Obronę przeciwlotniczą ośrodków i czynności, związanych z zaopatrywaniem w amunicję, zapewnia się przez:

- odpowiednie rozmieszczenie składów amunicyjnych i środków przewozowych;
- maskowanie składów i punktów zaopatrywania;
- obserwację;
- surową karność wewnątrz wszystkich oddziałów i organów zaopatrywania w amunicję;
- obronę czynną.

Na wypadek nieuniknionego napadu powinny być wydane zarządzenia policyjno-przeciwpożarowe.

Odpowiedzialność za zorganizowanie obrony przeciwlotniczej ponoszą:

- dowódcy poszczególnych kolumn w odniesieniu do swych kolumn;
- organa ośrodków zaopatrywania (wyposażone w specjalne oddziały obrony przeciwlotniczej), a więc stacyj, składów, punktów zaopatrywania i t. p.

2. Ewakuacja, naprawa oraz wymiana materiału i sprzętu artyleryjskiego.

Ewakuacja części składowych zużytej amunicji łączy się ściśle ze służbą zaopatrywania. Tok ewakuacji przechodzi przez wszystkie organa zaopatrywania w amunicję w odwrotnym kierunku. Wszyscy, dovożący amunicję, są obowiązani po wydaniu jej zabierać części zużyte jako podlegające ewakuacji.

Ewakuację sprzętu, wymagającego siły pociągowej (działa, jaszczce, przodki), dokonywają jednostki własnymi środkami bezpośrednio do organu służby uzbrojenia wielkich jednostek lub do stacji kolejowej.

Ewakuacji podlegają:

- opakowanie amunicji i amunicja, nie-nadająca się do użycia (łuski, częściowo ładunki itp.);
- wszelki sprzęt artyleryjski lub jego części, które nie nadają się do naprawy własnymi środkami;
- wszelki zdobyty sprzęt uzbrojenia.

Wszelki sprzęt, nie wywieziony na czas, niszczy się.

206.
Środki i tok
ewakuacji.

207.
Zakres
ewakuacji.

Załącznik 1.

Szybkość ognia określa się ilością pocisków, wystrzelonych przez jedno-działo w ciągu jednej minuty.

Szybkość ognia może być zwykła, najwyższa i powolna.

Ogień o szybkości zwykłej można prowadzić przez dłuższy czas (kilka godzin) bez uszczerbku dla sprzętu.

Poniższa tabelka podaje szybkość ognia przy poszczególnych rodzajach sprzętu:

Szybkość zwykła :

Sprzęt	65 mm i 75 mm	100 mm 105 mm	155 mm
Szybkość zwykła	2 strzały	1 strzał	$\frac{3}{4}$ strzału
Zużycie amunicji w jednej godzinie	120 strzałów	60 strzałów	40—45 strzałów

Szybkość najwyższa:

Czas trwania ognia	65 mm i 75 mm	100 mm i 105 mm	155 mm
Poniżej 2 minut *	10—12 strzałów	8 strzałów	3 strzały
Od 2— 5 minut	6—8 strzałów	5—6 strzałów	$\frac{1}{2}$ —2 strzałów
Od 5—15 minut	4 strzały	3 strzały	1 strzał

Ogień o szybkości najwyższej nie może trwać dłużej niż 15 minut; po 15 minutach należy przejść do szybkości zwykłej.

Szybkością powolną nazywa się każdą szybkość ognia o mniejszej ilości strzałów na minutę niż przy szybkości zwykłej.

*) Sprzęt nowoczesny pozwala na jeszcze wyższą szybkostrzelność, która jednak może mieć zastosowanie, tylko w bardzo wyjątkowych wypadkach.

Załącznik 2.

ORGANIZACJA DOWÓDZTW

[illegible]

Załącznik 3.

PLAN OGNI.

Dowódcy artylerji dostosowują zakres opracowania planu ogni do zadań jednostek podwładnych. Stopień dokładności w ustaleniu szczegółów również zależy od zadania oraz szczebla dowództwa, opracowującego plan ognia.

A. NATARCIE.

W natarciu na pozycję umocnioną dowódca artylerji dywizyjnej albo grupy artylerji układa plan ogni zasadniczo według niżej podanych wzorów:

I. Przygotowanie

Cele	Grupy	Ilość bateryj	Zużycie amunicji	
			pociski	zapalniki
Nr. 1, 2, 3 (wyrwy)	II/8 pal. —	3 —	1600 granat. — itd.	natych- miastowe
nr. 6	II/8 pal.	2	350 gran. itd.	"

II. Bezpośrednie

Grupy	Ilość bateryj	Cele	Zużycie amunicji	
			pociski	zapalniki
Bezp. wsparcie 23 pp.	2 bat. 75 mm	nr. 3	200 gran.	natychm.
Bezp. wsparcie 23 pp.	1 bat. 100 mm	nr. 5	100 gran.	natychm.
Bezp. wsparcie 21 pp.	2 bat. 75 mm 1 bat. 100 mm	nr. 5	300 gran. itd.	natychm.
Ogóln. działania	1 bat. 155 mm	nr. 3	80 gran.	natychm.
Ogóln. działania	1 plut. 155 mm	nr. 11	50 gran. dymnych	
Ogóln. działania	1 bat. 105 mm 1 plut. 155 mm	A, B, C, bat. nieprz.	200 gran. zwykł. 100 gran. gazow.	50%, natychm 50% ze zwłoką

natarcia:

Rodzaj ogni i wykonanie (znak, rozkaz, godzina)	Uwagi
Ogień niszczący od G.—2.00 do G.—0.30	Ześrodkowaniu nadać największe natężenie od G. - —0.05 do G.
Obezwładnienie od G.—0.20 do G.	

wsparcie i osłanianie:

Rodzaj ognia i wykonanie	Uwagi
Obezwładnienie od g. G. aż do osiągnięcia przez piechotę skraju lasu przy kocie 159	Osiągnięcie przez piechotę podanych re- jonów będzie sygnalizowane szeregiem zie- lonych rakiet
Obezwładnienie od g. G. do osiągnięcia przez pie- chotę wschodniego skraju m. Mościska	
jak bezpośrednie wsparcie 23 pp.	jak wyżej
Oślepienie każdorazowo na rozkaz dowódcy ar- tylerji dywizyjnej	Od g. G. — 0.10 pluton gotów do strzału
Obezwładnienie od g. G—10 [do G—20	3 ześrodkowania 5-minut., w przer- wach ogień powolny 1 strzał dz/min.

B. OBRONA.

1. Zapobieganie.

Ogień zapobiegawczy	Dywizjony	Ilość baterij	Cele	Zużycie
				pociski
nr. 1	I/28 pal.	1-100 mm 1-75 mm	A, C,	200 gran.
	II/28 pal.	1-100 mm 1-75 mm	B	100 gran.
	III/28 pal.	2-75 mm	D	i t. d.
	I/1 pac.	3-155 mm	1 bat. B 2 bat. E	
nr. 2	—	—	i t. d.	
nr. 3	—	—	i t. d.	

Plan zapobiegania powinien obejmować kilka możliwości, np. natarcie na całym odcinku obrony — ogień zapobiegawczy

2. Ogień

Dywizjony	Ogień zapor. zasadnicze	Ogień zapor. przypuszczalne
I/28 pal.	a, b, c, *)	d, e.
II/28 pal.	d, e, f,	c, b,
III/28 pal.	g,	e, f,
I/1 pac.	F, H,	

amunicji zapalniki	Rodzaj ognia i wykonanie	Uwagi
natychm. i ze zwłó- ką	Obezwładnianie na rozkaz do- wódcy artylerji dywizyjnej	Poza tem 1 bat. z każdego dywi- zjonu pal. zwal- cza cele ulotne w zasadniczych pasach działania dywizjonów

nr. 1, natarcie częściowe na odcinku pół-
nocnym — ogień zapobiegawczy nr. 2 itd.

zaporowe.

Wykonanie	Uwagi
Rakieta z miejsca umó- wionego z piechotą dla ogni zasadniczych, roz- kaz dowódcy grupy bez- pośredniego wsparcia lub dowódcy artylerji dywizyjnej dla ognia przypuszczalnych	*) dla każdej bat. jeden ogień za- porowy

3. Ognie oczyszczające.

Tabela, jak przy ogniach zaporowych.

Do tabel zapobiegania, ognia zaporowych i oczyszczających załącza się szkic.

Poza tem przy opracowaniu planu ognia w obronie obowiązują te same zasady, co w natarciu, zarówno w odniesieniu do zakresu i metod pracy poszczególnych dowódców, jak i stopnia opracowania szczegółów.

W rubryce 3 „cele” należy zasadniczo podawać tylko numer celu (można oznaczyć również literami) i jego ogólne określenie; dokładne zaś granice celu oraz jego podział między jednostki strzelające należy podać dowódcom podwładnym na szkicu, który musi być dołączony do tabeli.

Dowódcy dywizjonów a w miarę możliwości także dowódcy grup wskazują w zasadzie dowódcom podwładnym granice celów i ich podział w terenie.

W rubryce „Rodzaj ognia i wykonanie” należy podać taktyczne określenie rodzaju ognia oraz warunki wykonania, t. zn. godzinę lub na rozkaz, żądanie piechoty, znak itp.

W rubryce „Uwagi” dodaje się krótkie uzupełnienie poprzednich rubryk, jeśli zachodzi potrzeba.

W natarciu w walce ruchowej układ planu ognia opiera się na tych samych zasadach, co w natarciu w walce pozycyjnej, jednak jest mniej szczegółowy, zależnie od

rozporządzalnego czasu. W spotkaniu można plan ognia wydać w formie krótkich rozkazów, pozostawiających szeroką inicjatywę wykonawcom.

Naogół plan ognia w natarciu, z wyjątkiem walki pozycyjnej, będzie początkowo obejmował:

- a) ognie na pierwsze przedmioty natarcia (jako dobrze rozpoznane),
- b) ognie osłaniające natarcie,
- c) ognie na artylerję,
- d) ognie na komunikacje oraz
- e) ogólne wytyczne prowadzenia ognia artylerji (zazwyczaj zdecentralizowanych) po osiągnięciu przez piechotę pierwszych przedmiotów natarć.

Planowe ujęcie ognia na następne przedmioty natarcia nastąpi stopniowo, w miarę rozwoju walki, zależnie od położenia i zdobytych wiadomości o nieprzyjacielu. Ujęcie to będzie miało formę poszczególnych odrębnych rozkazów wykonania ognia.

28180

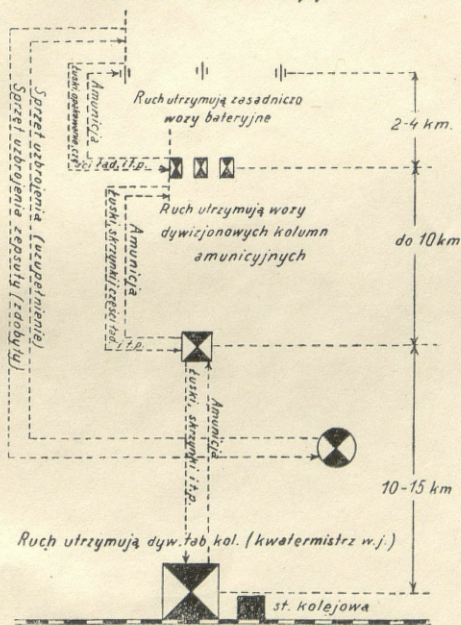

Załącznik 4.

Plan przesunięć.

Ba- terje	Rejon nowych stano- wisk	Rejon nowych punktów obserwa- cyjnych	Linja mar- szu	Czas roz- poczę- cia ruchu	Uwa g

Załącznik 5.

Schemat zaopatrywania i ewakuacji
mat. uzb. w ramach wielkiej jednostki.

Dywizjonowa kolumna amunicyjna.

Punkt zaopatrywania organizowany przez
D-cę wielkiej jednostki w wypadku, gdy
odległość stacji zaopatrywania od dy-
wizjonowych kolumn amunicyjnych prze-
nosi długość marszu dziennego.

Stacja zaopatrywania przy stacji kole-
jowej.

Dywizyjny warsztat naprawy.

BIBLIOTEKA
Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej

964

20-028180-001-0

